

WYMAGANIA EDUKACYJNE

Ogólnokształcąca Szkoła Sztuk Pięknych w Zakopanem

JĘZYK POLSKI W KLASIE V OSSP

Wymagania programowe zostały podzielone na **podstawowe** (odpowiadające wymaganiom koniecznym i podstawowym) oraz **ponadpodstawowe** (odpowiadające wymaganiom rozszerzającym i dopełniającym).

Zgodnie z powyższymi kryteriami:

- **wymagania podstawowe** obejmują wiadomości i umiejętności łatwe lub bardzo łatwe, bezpośrednio przydatne w życiu (w mniejszym stopniu – naukowe), niezbędne do kontynuowania edukacji, naukowo pewne, doniosłe, sprawdzone i wdrożone, mające walor interdyscyplinarności;
- **wymagania ponadpodstawowe** to wiadomości i umiejętności trudne i bardzo trudne do opanowania, złożone, unikatowe; teoretyczne, związane z materią danej dyscypliny naukowej, ważne naukowo (często dalekie od bezpośredniej użyteczności w życiu), poszerzające wiedzę o przedmiocie, w pewnym stopniu hipotetyczne, wyspecjalizowane i naukowo twórcze; przydatne, ale nie niezbędne w dalszej nauce.

*

W przełożeniu na stopnie szkolne **wymagania podstawowe** odpowiadają ocenom: **dopuszczający** i **dostateczny**, przy czym uczeń otrzymuje:

- **dopuszczający** za niepełne spełnienie wymagań podstawowych (np. w niektórych sprawdzianach – obniżone o 20% punktów w stosunku do progu zaliczenia na stopień *dostateczny*);
- **dostateczny** przy pełnym spełnieniu wymagań podstawowych.

Wymagania ponadpodstawowe odpowiadają ocenom **dobry** i **bardzo dobry**, przy czym uczeń otrzymuje:

- **dobry** za niepełne spełnienie wymagań ponadpodstawowych (lub spełnienie ich na nieco obniżonym poziomie);
- **bardzo dobry** przy pełnym spełnieniu wymagań ponadpodstawowych.

Stopień **niedostateczny** dostaje uczeń, który nie spełnia wymagań podstawowych w stopniu stanowiącym minimalny próg zaliczenia.

Stopień *celujący* otrzymuje uczeń spełniający wymagania podstawowe i ponadpodstawowe, a także mający wyższe, ponadprogramowe umiejętności lub wiadomości.

Wymagania mają charakter hierarchiczny i kumulatywny. Spełnienie wymagań ponadpodstawowych zakłada uprzednie spełnienie wymagań podstawowych. Uczeń kwalifikujący się do oceny *dobry* lub *bardzo dobry* musi spełniać całkowicie wymagania podstawowe, a także ponadpodstawowe w stopniu pełnym (*bardzo dobry*) lub niepełnym (*dobry*). Podobnie uczeń otrzymujący ocenę *celujący* – spełniać musi całkowicie wymagania podstawowe i ponadpodstawowe oraz poza nie wykraczać.

Szczegółowe kryteria oceniania dłuższej pracy pisemnej

Wymagania mają charakter kumulatywny, uczeń, który nie spełnia kryteriów na ocenę niższą (np. dostateczny: „prawidłowy dobór materiału literackiego”), nie może uzyskać oceny wyższej (np. dobry: „właściwy komentarz”, jeśli np. komentarz jest właściwy, ale odnosi się do bezzasadnie wskazanych utworów literackich).

Waga poszczególnych poziomów pracy w klasie V OSSP:

Poziom		
merytoryczny	strukturalny	językowy (język i styl)
30%	30%	40%

Ocena	Poziom		
	merytoryczny	strukturalny	językowy (język i styl)
celujący	<ul style="list-style-type: none"> – oryginalne, ciekawe i samodzielne ujęcie tematu – materiał literacki wykracza poza treści programowe – wnikliwa, pogłębiona interpretacja utworów literackich – całkowita poprawność merytoryczna – samodzielność myślenia, poprawność i spójność argumentacji 	<ul style="list-style-type: none"> – zachowanie konwencji gatunkowej wybranej formy pracy – oryginalna kompozycja (funkcjonalna wobec tematu) – umiejętne wplatanie cytatów – praca napisana estetycznie, czytelne akapity – funkcjonalne wobec kompozycji 	<ul style="list-style-type: none"> – styl jasny, swobodny, barwny, o cechach indywidualnych – duża sprawność językowa – bogate słownictwo – język całkowicie poprawny – sprawne, funkcjonalne posługiwanie się interpunkcją

	<ul style="list-style-type: none"> – znajomość różnorodnych kontekstów – widoczna umiejętność świadomego wyboru, selekcjonowania, przetwarzania i syntezy wiedzy – erudycyjność wywodu 		
bardzo dobry	<ul style="list-style-type: none"> – trafne, oryginalne ujęcie tematu – materiał literacki dobrany trafnie, celowo, zinterpretowany w pogłębiony sposób – całkowita poprawność merytoryczna – wykazanie się znajomością kontekstów kulturowych i filozoficznych, umiejętność wykorzystania ich w interpretacji utworów – samodzielność i dojrzałość sądów – posługiwanie się terminologią – dokonywanie zestawień i porównań, syntezy wiadomości, wyciąganie wniosków 	<ul style="list-style-type: none"> – przemyślana, oryginalna kompozycja – forma pracy funkcjonalna wobec tematu – spójność logicznego wywodu – przejrzystość dowodzenia – umiejętne wykorzystanie cytatów – praca napisana estetycznie, czytelne akapity – funkcjonalne wobec kompozycji 	<ul style="list-style-type: none"> – styl jasny, swobodny, funkcjonalny wobec wybranej formy pracy – duża sprawność językowo-stylistyczna – bogate, zróżnicowane słownictwo – poprawna, urozmaicona składnia – praca poprawna pod względem językowym (dopuszczalne niewielkie, sporadyczne usterki)
dobry	<ul style="list-style-type: none"> – temat w pełni zrealizowany – właściwy dobór materiału literackiego i kulturowego opatrzonego właściwym komentarzem – praca w pełni poprawna merytorycznie – sądy formułowane z odwoływaniem się do tekstów – widoczna umiejętność 	<ul style="list-style-type: none"> – widoczny zamysł kompozycyjny (przemyślana kompozycja), – właściwe proporcje między poszczególnymi częściami pracy – zachowanie ciągłości i przejrzystości logicznego wywodu – wplatanie cytatów 	<ul style="list-style-type: none"> – styl poprawny, widoczna sprawność stylistyczno-językowa – styl adekwatny do zamierzonej formy pracy – widoczna umiejętność posługiwania się oficjalną odmianą polszczyzny – dość zróżnicowane słownictwo – umiejętność posługiwania

	<p>interpretowania utworów literackich i innych tekstów kultury</p> <ul style="list-style-type: none"> – ujęcie tematu poprawne, zachowanie spójności logicznego wyводу – samodzielność wyciągania wniosków, obecne w pracy sądy oceniające i wartościujące – uzasadniane na podstawie materiału literackiego 		<p>się zróżnicowanymi strukturami składniowymi z na ogół właściwie stosowaną interpunkcją</p> <ul style="list-style-type: none"> – dopuszczalne nieliczne błędy frazeologiczne i składniowe, ortograficzne i interpunkcyjne
dostateczny	<ul style="list-style-type: none"> – praca zgodna z tematem, choć niepełna, uboga, bez pogłębienia – poprawne, choć schematyczne ujęcie tematu – prawidłowy dobór materiału literackiego opatrzonego właściwym komentarzem (dopuszczalne drobne błędy rzeczowe i uproszczenia) – komentarz zawiera elementy interpretacji (a nie tylko streszczenia), wartościowania i sądów własnych – choćby w minimalnym stopniu – odwoływanie się do omawianych tekstów przy formułowaniu sądów – wyciąganie wniosków 	<ul style="list-style-type: none"> – praca formalnie trójdzielna – kompozycja zaznaczona graficznie (akapity) – dający się odczytać zamysł kompozycyjny – dopuszczalne błędy kompozycji, np.: zachwianie proporcji kompozycyjnych, zakłócenia spójności – przy ogólnym zachowaniu myśli przewodniej 	<ul style="list-style-type: none"> – styl na ogół poprawny – niezbyt bogate słownictwo – dopuszczalne błędy językowe: składniowe, frazeologiczne, ortograficzne i interpunkcyjne
dopuszczający	<ul style="list-style-type: none"> – praca w większej części zgodna z tematem (realizuje temat, choć w niepełny sposób) – dobór materiału literackiego (i kulturowego) w większości zgodny z tematem – właściwy dobór materiału literackiego, choć ubogi, 	<ul style="list-style-type: none"> – praca zrozumiała pod względem logicznym i kompozycyjnym, zamysł autora jest w miarę czytelny, choć momentami niespójny – dopuszczalne błędy kompozycyjne (np. brak wstępu lub zakończenia, zakłócone proporcje między 	<ul style="list-style-type: none"> – praca napisana w sposób komunikatywny pod względem stylistycznym i językowym – dopuszcza się błędy stylistyczne, ubogie słownictwo – dopuszczalne błędy językowe (składniowe,

niepełny komentarz – komentarz w większości poprawny merytorycznie, dopuszczalne drobne błędy rzeczowe – ujęcie tematu na ogół poprawne – sądy odtwórcze, stereotypowe, ale odnoszące się do utworów literackich (i innych dzieł)	elementami pracy, brak zachowania logicznej spójności wywołu itp.)	frazeologiczne, gramatyczne i leksykalne), a także błędy zapisu (ortograficzne i interpunkcyjne) – w stopniu niezakłócającym komunikatywności tekstu
--	--	--

Procentowy przelicznik punktów na ocenę dla poszczególnych rodzajów zadań pisemnych, a także dodatkowe informacje na temat sposobu oceniania tego rodzaju prac znajdują się w Przedmiotowym Systemie Oceniania.

Szczegółowe kryteria oceniania dłuższej wypowiedzi ustnej (omówienie wskazanego tematu, zagadnienia itp.)

Waga poszczególnych poziomów wypowiedzi ustnej w klasie V OSSP:

Poziom		
merytoryczny	strukturalny	językowy
40%	30%	30%

Ocena	Poziom		
	merytoryczny	strukturalny	językowy
celujący	– jak na ocenę bdb oraz: – dążenie do erudycyjności wypowiedzi – wyjście poza treści programowe – cytowanie, przytaczanie, powoływanie się na sądy i opinie autorytetów	– jak na ocenę bdb oraz: – oryginalna forma, funkcjonalna wobec tematu (np. z elementami happeningu)	– jak na ocenę bdb
bardzo dobry	– zagadnienie omówione	– przemyślana kompozycja	– uczeń przestrzega zasad

	<p>w sposób pełny, pogłębiony,</p> <ul style="list-style-type: none"> – uczeń zna, dobrze rozumie i obszernie przedstawia materiał (fakty, pojęcia, utwory, zagadnienia...) w ścisłym związku z tematem – wykorzystanie kontekstów – samodzielne kojarzenie faktów i informacji, wyciąganie wniosków – ocenianie, wartościowanie – poprawnie budowane argumenty odnoszone do omawianych tekstów kultury 	<p>wypowiedzi</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyraźnie zaznaczony punkt wyjścia i rozwijanie myśli w logiczny, konsekwentny sposób – przejrzystość i czytelność wyводу – zamknięcie wypowiedzi wnioskami – próby nadania wypowiedzi oryginalnej formy, funkcjonalnej wobec tematu 	<p>poprawności języka mówionego w zakresie wymowy, fleksji, leksyki, frazeologii i składni</p> <ul style="list-style-type: none"> – przestrzega zasad etykiety językowej – posługuje się bogatym słownictwem, stosuje terminologię właściwą dla omawianego zagadnienia
dobry	<ul style="list-style-type: none"> – temat omówiony w sposób wyczerpujący, wykorzystane ważne wiadomości – przedstawianie tekstów w sposób problemowy – materiał rzeczowy dobierany trafnie, interpretowany i komentowany prawidłowo – uzasadnianie sądów i stwierdzeń na podstawie utworów literackich i innych tekstów kultury – prezentowane zagadnienia (fakty, teksty, postacie itp.) mają ścisły związek z tematem – w wypowiedzi pojawiają się poprawnie zbudowane argumenty 	<ul style="list-style-type: none"> – wypowiedź zorganizowana, z wyraźnie zaznaczonym wstępem (punktem wyjścia, tezą itp.) i uporządkowanym rozwinięciem – widoczne dążenie do porządkowania i scalania informacji 	<ul style="list-style-type: none"> – wypowiedź w miarę płynna, komunikatywna – styl poprawny, zgodny z sytuacją komunikacyjną – język na ogół zgodny z normą polszczyzny mówionej (przeważnie poprawny w zakresie wymowy, fleksji, leksyki, frazeologii) – zróżnicowane słownictwo, stosowanie terminologii związanej z zagadnieniem – uczeń stara się przestrzegać etykiety językowej i stosuje środki językowe typowe dla określonej formy wypowiedzi ustnej (np. przemawianie, przekonywanie, zwracanie się do rozmówcy) – stosowanie środków językowych podkreślających własne sądy i opinie – sygnalizowanie przytaczania zdań (opinii, sądów) cudzych

dostateczny	<ul style="list-style-type: none"> – uczeń w większości zna, rozumie i przedstawia informacje związane z tematem – prawidłowo lokalizuje utwory i postacie – wyjaśnia terminy i pojęcia w sposób odtwórczy, lecz własnymi słowami – podejmuje próbę interpretowania omawianych tekstów kultury – stara się uzasadniać własne sądy i opinie – stwierdzenia odnosi do konkretnych utworów – popełnia drobne błędy rzeczowe, odchodzi od tematu 	<ul style="list-style-type: none"> – wypowiedź krótka, ale zawierająca kluczowe dla zagadnienia informacje – wypowiedź na ogół uporządkowana – uczeń stara się zachować logiczną kolejność przedstawiania wiadomości 	<ul style="list-style-type: none"> – styl na ogół poprawny, adekwatny do sytuacji komunikacyjnej; dopuszczalne błędy – niezbyt bogate, ale wystarczające słownictwo – dopuszczalne błędy językowe: składniowe, frazeologiczne – posługiwanie się terminologią niezbędną do omówienia tematu
dopuszczający	<ul style="list-style-type: none"> – uczeń przedstawia podstawowe informacje (zagadnienia, utwory, postacie, terminy) – wyjaśnia pojęcia w sposób odtwórczy i niepełny – potrafi przedstawić temat przynajmniej w 50% – dopuszczalne błędy rzeczowe i odchylenie od tematu 	<ul style="list-style-type: none"> – wypowiedź krótka, fragmentaryczna – uczeń przedstawia fakty, postacie, teksty itp. w dowolnej, często przypadkowej kolejności, jednak w sposób niezakłócający zrozumiałości wypowiedzi 	<ul style="list-style-type: none"> – uczeń stara się mówić polszczyzną oficjalną – stara się zachować styl adekwatny do sytuacji komunikacyjnej – dopuszczalne błędy językowe w stopniu niezakłócającym komunikatywności wypowiedzi – słownictwo ubogie

WYMAGANIA OGÓLNE

W zakresie czytania (analizy i interpretacji) tekstów literackich i innych dzieł sztuki

P (POZIOM PODSTAWOWY)

Uczeń:

- czyta ze zrozumieniem (tzn. rozumie znaczenia słów, związków frazeologicznych, zdań, fragmentów – na poziomie dosłownym i przenośnym, symbolicznym lub parabolicznym);
- rozpoznaje treści dosłowne i ukryte dzieła;
- czyta głośno, wyraziście, z właściwą dykcją i intonacją;
- swoimi słowami opowiada (streszcza, parafrazuje) czytany utwór;
- określa tematykę, wątki i motywy; wskazuje główne wydarzenia i bohaterów;
- formułuje hipotezy interpretacyjne (przy pomocy nauczyciela) i uzasadnia je na podstawie analizy;
- określa podmiot liryczny i adresata utworu lirycznego;
- wyjaśnia tytuł utworu;
- określa styl i nastrój wiersza;
- rozpoznaje gatunek literacki i kompozycję utworu;
- wskazuje występujące w omawianych utworach środki stylistyczne (porównania, powtórzenia, metafory, antytezy itp.) i próbuje określać ich funkcję;
- wskazuje w wierszach stylizację i określa jej funkcję;
- wykorzystuje konteksty do interpretacji utworu:
 - ✓ znajduje informacje o autorze i okolicznościach napisania wiersza;
 - ✓ wskazuje przybliżony czas powstania dzieła;
 - ✓ dostrzega powiązania utworów z historią Polski i Europy;
 - ✓ wskazuje różnice między prawdą historyczną i fikcją literacką;
 - ✓ w czytanych utworach odnajduje echa poglądów filozoficznych;
 - ✓ dostrzega obecność toposów antycznych i biblijnych oraz inne nawiązania kulturowe; określa ich sensy i symbolikę; rozpoznaje aluzje, znaki i symbole kulturowe;
 - ✓ dostrzega w utworze najważniejsze wartości charakterystyczne dla epoki, w której powstał;
 - ✓ w czytany utworze dostrzega pastisz, parodię, karykaturę;

- czyta utwory literackie i teksty publicystyczne ze zrozumieniem ich przesłania;
- nazywa wartości i postawy obecne w utworze;
- inspirowany czytаныmi utworami stawia pytania dotyczące ludzkiej egzystencji, problemów filozoficznych itp.;
- dostrzega sensory najistotniejsze w utworze, skupia się na nich;
- rozpoznaje podstawową funkcję dzieła (np. dydaktyczno-moralizatorską);
- podejmuje próbę odczytania obrazu, rzeźby, dzieła architektury – w kontekście epoki, z której pochodzą;
- porównuje utwory literackie i dzieła innych sztuk.

PP (POZIOM PONADPODSTAWOWY)

Jak na poziomie podstawowym, a ponadto **uczeń**:

- podejmuje samodzielną interpretację wiersza na podstawie jego analizy;
- interpretuje czytane wiersze, odwołując się zarówno do ich treści, jak i poetyki;
- rozpoznaje znaki tradycji (judaistycznej, antycznej, chrześcijańskiej, staropolskiej itp.);
- interpretuje wiersze współczesne w kontekście różnych tradycji (biblijnej, średniowiecznej itp.);
- interpretuje wiersz, sytuując go w różnych kontekstach (np. historycznym, kulturowym, literackim);
- poszukuje samodzielnej odpowiedzi na pytanie, dlaczego twórcy różnych epok sięgają do postaci i motywów biblijnych, antycznych, średniowiecznych itp.;
- dostrzega wartości stylistyczne środków językowych (zwłaszcza słownikowych, słowotwórczych i frazeologicznych) występujących w wierszu;
- rozpoznaje charakterystyczne dla danej epoki cechy języka i stylu czytanych utworów;
- określa funkcję występujących w podręczniku tematów, toposów, motywów;
- przedstawia uniwersalny sens motywów biblijnych i mitologicznych wykorzystywanych przez poetów współczesnych;
- na podstawie czytanych utworów określa funkcję toposów antycznych i biblijnych w kulturze późniejszych epok;
- dostrzega dialogowość kultury;
- interpretuje dzieła sztuki reprezentujące różne style i konwencje (np. malarstwo romańskie, katedrę gotycką);
- rozpoznaje podstawowe wyróżniki kodu innych niż literackie dziedzin sztuki w zakresie niezbędnym do odbioru dzieł (np. plastycznych, teatralnych, filmowych).

W zakresie czytania tekstu nieliterackiego, tzn. popularnonaukowego, publicystycznego, naukowego (np. filozoficznego lub teoretycznoliterackiego)

P

Uczeń:

- czyta tekst ze zrozumieniem, tzn. rozumie znaczenia słów, zdań, akapitów, całości;
- wyodrębnia tezę (główną myśl) całego tekstu lub jego fragmentu (np. akapitu);
- wskazuje wykorzystane (przywołane) w tekście argumenty;
- rozpoznaje zasadę kompozycyjną tekstu;
- określa nadawcę i adresata tekstu;
- określa główną funkcję tekstu;
- rozpoznaje charakterystyczne cechy języka i stylu tekstu;
- nazywa najważniejsze środki językowe występujące w tekście i określa ich funkcję;
- określa cechy gatunkowe tekstu (np. eseju, recenzji, reportażu);
- znajduje w tekście potrzebne informacje, odtwarza je i przetwarza (porządkuje, wykorzystuje do rozwiązania problemu, wskazuje przyczyny i skutki);
- odróżnia występujące w tekście informacje od opinii.

PP

Jak na poziomie podstawowym, a ponadto **uczeń:**

- rozpoznaje zasadę kompozycyjną tekstu i określa jej funkcję;
- określa różne funkcje tekstu;
- określa, jaki jest związek języka i stylu tekstu z jego funkcją.

W zakresie tworzenia wypowiedzi pisemnych

P

Uczeń:

- pisze dłuższy tekst, przestrzegając podstawowych zasad organizacji poznanych form wypowiedzi, a zwłaszcza: rozprawki, recenzji, referatu, interpretacji utworu literackiego lub jego fragmentu, sprawozdania;
- wprowadza w sposób celowy do swoich wypowiedzi podstawowe cechy tekstu popularnonaukowego lub publicystycznego;
- redaguje noty biograficzne wskazanych postaci (np. filozofów greckich, twórców renesansowych, współczesnych pisarzy i poetów);

- samodzielnie sporządza przejrzyste notatki z lekcji i pracy własnej;
- dostosowuje formę do tematu wypowiedzi;
- opracowuje redakcyjnie tekst (wprowadza celową kolejność podawania informacji, dokonuje adiustacji tekstu, segmentuje go, wprowadza tytuły i śródtytuły, stosuje wyróżnienia graficzne);
- doskonali język, styl, kompozycję;
- poprawia błędy językowe i stylistyczne;
- zachowuje procedurę pisania pracy na temat literatury i kultury: gromadzi i selekcjonuje materiał, formułuje hipotezy i wnioski;
- stosuje podstawowe terminy z historii literatury, poetyki, teorii literatury i nauki o języku (a także niektóre najważniejsze terminy z zakresu sztuk pięknych);
- świadomie (celowo) streszcza, parafrazuje, cytuje, komentuje teksty, odróżniając te czynności od siebie;
- przekształca tekst pisany: skraca lub rozwija;
- formułuje i uzasadnia opinie;
- przedstawia (komentuje) własne przeżycia wynikające z kontaktów z literaturą i sztuką;
- pisze z dbałością o estetykę wypowiedzi;
- pisze przejrzystą, komunikatywną pracę na temat zagadnień związanych z kulturą i literaturą danej epoki;
- wykazuje się podstawową wiedzą o omawianych utworach, tekstach, gatunkach literackich, zjawiskach kulturowych etc.

PP

Jak na poziomie podstawowym, a ponadto **uczeń**:

- redaguje własną wypowiedź zgodnie z cechami gatunku i zamierzoną funkcją tekstu;
- pisze pracę na wskazany temat, poprawnym językiem literackim, w formie dostosowanej do tematu, o wyrazistym zamyśle kompozycyjnym;
- pisze pracę na temat poznanych utworów literackich, uwzględniając konteksty kulturowe i filozoficzne oraz powiązania literackie;
- podejmuje próbę napisania eseju;
- określa, jakie są podstawowe cechy językowe i formalne eseju i tekstu naukowego;
- pisze własną, poprawnie zredagowaną recenzję ostatnio przeczytanej książki, obejrzanego filmu;

W zakresie tworzenia wypowiedzi ustnych

P

Uczeń:

- buduje kilkudzaniową wypowiedź na wskazany temat – utrzymaną we właściwym stylu;
- tworzy wypowiedź stosowną i skuteczną: posługuje się polszczyzną literacką, używa językowych form grzecznościowych, unika agresywności i brutalizacji wypowiedzi;
- zachowuje się właściwie pod względem językowym w różnych sytuacjach; wybiera środki językowe (przede wszystkim leksykalne i frazeologiczne) stosowne w danej sytuacji;
- uczestniczy w dialogu, dyskusji, debacie klasowej, broniąc swojego stanowiska;
- poprawnie buduje argumenty;
- dostrzega argumenty nieuczciwe i ich unika;
- publicznie zabiera głos, właściwie komponując wystąpienie;
- wypowiada swoje oceny i opinie np. na temat etycznej strony wyborów, przed jakimi stoją bohaterowie utworu, lub wartości i atrakcyjności czytanych dzieł;
- formułuje własne sądy i opinie, uzasadnia je;
- przedstawia własne refleksje i wnioski powstałe pod wpływem lektury poznanych utworów.

PP

Jak na poziomie podstawowym, a ponadto **uczeń**:

- ujmuje swoje sądy i przemyślenia w formę dłuższej, uporządkowanej wypowiedzi;
- uczestniczy w klasowym konkursie pięknego opowiadania;
- przedstawia zasady kultury dyskusji i je stosuje;
- wypowiada się na temat literatury i sztuki poznawanych epok w sposób komunikatywny, jasny, w miarę płynny, używając niektórych terminów i pojęć specjalistycznych;
- wygłasza krótkie referaty, wykorzystując wiadomości z gimnazjum oraz nowe – z podręcznika i innych źródeł.

W zakresie samokształcenia

P

Uczeń:

- korzysta z podstawowych źródeł informacji: słowników (np. ortograficznego, poprawnej polszczyzny, języka polskiego, terminów literackich), różnych encyklopedii;
- korzysta z Internetu i innych elektronicznych źródeł informacji;

- znajduje w Internecie strony z potrzebnymi informacjami;
- sporządza poprawny opis bibliograficzny;
- czyta ze zrozumieniem fragmenty literatury naukowej;
- czyta teksty, by znaleźć potrzebne informacje;
- znajduje, porządkuje i przetwarza wiadomości znalezione w czytanych mitach;
- notuje, sporządza plan odtwórczy, konspekt wypowiedzi własnej;
- korzysta z encyklopedii i tekstów źródłowych, pogłębiając wiedzę dotyczącą wskazanego zagadnienia;
- integruje wiedzę z różnych obszarów polonistyki szkolnej (z zakresu historii literatury, teorii literatury, językoznawstwa i nauki o kulturze).

PP

Jak na poziomie podstawowym, a ponadto **uczeń**:

- tworzy zestawy bibliograficzne na określony temat;
- sporządza przypisy;
- tworzy bazy danych;
- czyta tekst naukowy w celu pogłębienia interpretacji utworu literackiego lub dzieła sztuki.

SZCZEGÓŁOWE WYMAGANIA PROGRAMOWE

Klasa V OSSP

ZAKRES PODSTAWOWY

Kształcenie literackie i kulturowe

Dział Programowy. Tematyka i problematyka	Wymagania podstawowe (oceny: dopuszczający i dostateczny)	Wymagania ponadpodstawowe (oceny: dobry i bardzo dobry)
I. ROMANTYZM		
UCZEŃ:		
I. Przełom romantyczny malarstwo romantyczne (obrazy C.D. Friedricha, K.F. Schinkla)	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia dwa znaczenia terminu „romantyzm” – komentuje wieloznaczność wyrazu „romantyczny”, odwołując się do jego etymologii – na podstawie malarstwa charakteryzuje krajobraz romantyczny – wymienia najważniejszych twórców, którzy zapoczątkowali modę na średniowiecze i ich dzieła – podaje podstawowe informacje o literaturze „burzy i naporu”, używa terminu „preromantyzm” – odnosi nazwy: gotycyzm, osjanizm, walterskotyzm do zjawisk kulturowych i literackich – znajduje potrzebne informacje w podręczniku, słownikach, encyklopediach i innych kompendiach drukowanych, a także w internecie 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia filozoficzne podłoże romantyzmu, przedstawia przyczyny kryzysu światopoglądu oświecenia – wskazuje źródła romantycznego zainteresowania średniowieczem i mitami Północy – wyjaśnia, dlaczego romantyzm zainteresował się mitami jako źródłem archetypów i toposów – uzasadnia, że współczesne pojęcie mitu tkwi korzeniami w romantyzmie

<p>Pochwała twórczej aktywności</p> <p>Johann Wolfgang Goethe, <i>Faust</i> (wybrane fragmenty)</p> <p>M. Eliade, <i>Duch, który przeczy</i></p> <p>Friedrich Schiller, <i>Do Radości</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> – podaje podstawowe informacje o Goethem – na podstawie podręcznika streszcza historię Fausta – interpretuje fragment <i>Fausta</i> ukazujący bohatera w chwili zwątpienia – charakteryzuje Mefistofelesa (na podstawie fragmentu) – określa, jaką koncepcję zła ukazał Goethe w swym dziele – wyjaśnia przesłanie utworu: pochwałę twórczej aktywności i pracy na rzecz społeczeństwa, krzewienie postępu – na podstawie fragmentu wskazuje cechy stylu romantycznego – czyta ze zrozumieniem fragment eseju – wskazuje główne idee zawarte w odzie <i>Do Radości</i> – określa funkcje apostrof i innych środków retorycznych – dostrzega cechy wersyfikacji i inne wykładniki regularności budowy – charakteryzuje muzykę Beethovena i jej związek z charakterem wiersza 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, czym jest mit człowieka faustycznego i wskazuje przykłady jego funkcjonowania we współczesnej kulturze – zabiera głos w dyskusji na temat współczesnej kultury i jej mitów – wyjaśnia, dlaczego Mefistofeles został nazwany „duchem, który przeczy” – wykorzystuje tezy badacza (Eliadego) do interpretacji utworu Goethego – wypowiada się na temat związków między literaturą, muzyką i malarstwem – na wybranych przykładach pokazuje, jak dzieła różnych sztuk ukazują te same idee
<p>Bunt młodych</p> <p>Adam Mickiewicz, <i>Oda do młodości</i>,</p> <p>Adam Mickiewicz, <i>Romantyczność</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> – interpretuje <i>Ode...</i> jako manifest młodych – odnajduje w utworze hasła i idee filomackie – odczytuje (recytuje) utwór z właściwą dykcją i intonacją – wskazuje w utworze środki artystyczne i określa ich funkcje – dostrzega, iż budowa oparta jest na antynomii młodości i starości – wskazuje cechy romantyczne i klasyczne – wie, jaki wpływ na twórczość Mickiewicza miał jego udział w towarzystwach filomatów i filaretów – wyjaśnia, dlaczego utwór ma charakter programowy – dostrzega w utworze cechy manifestu – wskazuje w balladzie idee i postawy romantyczne (np. ludowość, irracjonalizm, spirytualizm, indywidualizm, bunt przeciw konwencji) – interpretuje polemikę poety ze starcem jako starcie się dwóch odmiennych światopoglądów – określa, na czym polega nowatorstwo kreacji bohaterki – interpretuje motto, wskazując związki romantyków z Szekspirem – *w dłuższym komentarzu do ballady wykorzystuje wiadomości historyczne i biograficzne – w tekście ballady wskazuje środki językowe (leksykalne, słowotwórcze, 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje filozoficzne konteksty <i>Ody...</i> – interpretuje motywy lotu i skrzydeł, wskazując ich tradycje kulturowe – porównuje odę Mickiewicza z odą Schillera pod względem problematyki i poetyki – w interpretacji wykorzystuje wiadomości o konwencji gatunku – pisze rozprawkę lub esej na temat różnych przedstawień młodości w kulturze (także współczesnej) – interpretuje utwór w kontekście polemiki romantyków z klasykami – określa stanowiska innych – poza Mickiewiczem – uczestników tej polemiki – charakteryzuje i komentuje język i styl ballady <i>Romantyczność</i> jako formę romantycznego sprzeciwu wobec klasycystycznych konwencji – wyjaśnia, w jaki sposób romantycy postrzegali szaleństwo – wyjaśnia, dlaczego romantycy włączali do swoich utworów elementy stylu potocznego

<p>G. Byron, <i>Giaur</i> (fragment z podręcznika)</p> <p>J.M. Rymkiewicz, <i>Dlaczego romantycy umierali młodo?</i></p>	<p>fleksyjne, składniowe) i je klasyfikuje – rozróżnia archaizmy i wyrazy przestarzałe – w wypowiedziach własnych i kolegów wskazuje elementy stylu potocznego – wyjaśnia, w jakich okolicznościach posługujemy się stylem potocznym i jakie są jego główne cechy – ocenia, kiedy użycie stylu potocznego wykracza poza granice stosowności (podaje przykłady)</p> <p>– na podstawie fragmentu określa, jaką postawę życiową reprezentuje <i>Giaur</i></p> <p>– czyta ze zrozumieniem esej Rymkiewicza</p>	<p>– wyjaśnia wyrażenie „postać bajroniczna” – do interpretacji utworu wykorzystuje wiadomości biograficzne na temat Byrona</p> <p>– pisze wypracowanie na temat postawy buntu, wykorzystując utwory z różnych epok</p>
<p>W świecie duchów. Tajemnica istnienia i wyzwolenie wyobraźni</p> <p>ballady, np.: Johann Wolfgang Goethe, <i>Król olch</i> Adam Mickiewicz, <i>Lilie</i></p> <p>romantyczne malarstwo pejzażowe (np. C. D. Friedrich) oraz zawierające motywy niesamowitości i grozy (np. H. Füssli, H. Vernet, F. Goya)</p> <p>cz. II <i>Dziadów</i> (utwór poznany w gimnazjum)</p> <p>baśnie braci Grimm baśnie H. Ch. Andersena</p> <p>M. Janion, <i>Wyzwolenie wyobraźni</i></p>	<p>– interpretuje ballady, wskazując w nich elementy typowe dla romantycznego widzenia świata – wskazuje cechy ballady romantycznej (synkretyzm rodzajowy, ludowość, śpiewność, nastrojowość, tajemniczość, „cudowność”) – charakteryzuje romantyczne widzenie natury (i jej funkcje w balladzie) – na podstawie ballad wskazuje nowe, pozarozumowe sposoby poznania świata – wyjaśnia, na czym polega ludowość ballad (folklorizm) i jaki obraz ludu stworzyli romantycy – przedstawia romantyczny świat duchów i jego funkcję w balladach – wskazuje utwory wczesnego romantyzmu, w których znalazła wyraz prawda, iż „nie masz zbrodni bez kary” – podaje przykłady romantycznego zainteresowania baśniami, legendami i podaniami ludowymi (także kulturą ludową) oraz mitami</p> <p>– dostrzega romantyczny rodowód współczesnego nurtu grozy w filmie i literaturze – na wybranym przykładzie podaje cechy filmu grozy (horroru) – wskazuje różnice między horrorem a thrillerem</p>	<p>– określa filozoficzne podstawy romantycznego widzenia natury – wyjaśnia źródła romantycznego odrzucenia rozumu i poszukiwania innych sposobów poznania świata – w swych wypowiedziach poprawnie używa terminów: mistycyzm, spirytualizm, metafizyka, irracjonalizm – analizuje konstrukcję narratora w balladach romantycznych – analizuje język i styl ballad romantycznych – wskazuje związek romantycznych ballad z mitologią Północy, a także z wyobraźnią mityczną i baśniową</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego wyobraźnię romantyków klasycy uważali za chorobliwą</p>
<p>Miłość. Ogień i lzy Wertera, czyli między sentymentalizmem a romantyzmem</p>	<p>– charakteryzuje postać Wertera, odwołując się do treści utworu – opisuje jego uczucia i przeżycia wewnętrzne – analizuje źródła cierpienia bohatera</p>	<p>– wyjaśnia terminy: werteryzm, bohater werterowski – wskazuje związki formy powieści i sposobu prowadzenia narracji z przesłaniem utworu</p>

<p>Johann Wolfgang Goethe, <i>Cierpienia młodego Wertera</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> – określa przyczyny jego osamotnienia – wskazuje cechy sentymentalne i romantyczne bohatera i powieści – określa źródło tragizmu bohatera – analizuje obrazy przyrody, odnosząc je do stanów psychicznych bohatera – analizuje relacje Wertera z naturą i innymi ludźmi – na podstawie powieści wyjaśnia terminy: powieść epistolarna, werteryzm, kochanek sentymentalny, kochanek romantyczny – charakteryzuje wzorzec miłości przedstawionej w utworze – porównuje świat wewnętrzny Wertera i współczesnego młodego człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> – interpretuje powieść w kontekście filozoficznym (*odwołuje się do romantycznych koncepcji bytu i natury) – opracowuje portrety psychologiczne bohaterów – porównuje systemy wartości Wertera i Alberta – próbuje wyjaśnić przyczyny popularności powieści
<p>Miłość romantyczna</p> <p>Adam Mickiewicz, IV cz. <i>Dziadów</i> (fragment)</p> <p>M. Białoszewski, <i>O tym Mickiewiczu jak go mówię</i> M. Piwińska, <i>Bunt zakochanych</i></p> <p>Adam Mickiewicz, <i>Dobranoc</i> Cyprian Norwid, <i>W Weronie</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje postać Mickiewiczowskiego Gustawa jako kochanka – określa cechy miłości romantycznej – w dyskusji Pustelnika i Księdza wskazuje racje wynikające z dwóch różnych światopoglądów – dostrzega w utworze obecność prądów i postaw ważnych dla romantyzmu (mistycyzm, spirytualizm, irracjonalizm, wiara w obecność świata nadprzyrodzonego i przechodzenia ze świata żywych do świata umarłych itp.) – interpretuje fragment zamieszczony w podręczniku – wskazuje stylistyczne i językowe wykładniki zmieniających się uczuć Gustawa – czyta ze zrozumieniem teksty Białoszewskiego i Piwińskiej – analizuje utwory należące do romantycznej liryki miłosnej <ul style="list-style-type: none"> ✓ wskazuje dominantę kompozycyjną każdego z wierszy ✓ określa rodzaj liryki, sytuację liryczną, kreację podmiotu lirycznego, nadawcy itp. ✓ formułuje hipotezę interpretacyjną ✓ rozpoznaje gatunek literacki i jego związek z charakterem utworu ✓ określa funkcje środków artystycznych 	<ul style="list-style-type: none"> – interpretuje kreację Gustawa (nieszczęśliwego kochanka), wskazując w niej cechy romantyczne i sentymentalne – odnosi pojęcie werteryzmu do postaci Gustawa – samodzielnie analizuje język i styl monologów Gustawa – interpretuje IV cz. <i>Dziadów</i> jako utwór o dążeniu do poznania natury rzeczy (dostrzega płaszczyznę epistemologiczną dzieła) – wykorzystuje informacje zawarte w tych tekstach do pogłębionego odczytania IV cz. <i>Dziadów</i> – wyjaśnia, jakie miejsce zajmowała miłość w romantycznej filozofii życia – analizuje i interpretuje romantyczne wiersze miłosne – wykorzystuje do interpretacji kontekst macierzysty wiersza (w tym – kontekst biograficzny) – wnioski ujmuje w formę pracy pisemnej (esej lub rozprawka)
<p>Romantyczne widzenie natury. Topos podróży</p> <p>Adam Mickiewicz, <i>Sonety krymskie</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje sensy symboliczne obrazu stepu – wymienia najważniejsze krajobrazy fascynujące romantyków: Orient (np. Krym), góry (np. Alpy wraz z jeziorem Lemana, góry na Krymie), morze ukazane jako żywioł 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia filozoficzne podstawy romantycznego widzenia natury (np. filozofia Schellinga) – w krajobrazach romantycznych dostrzega filozoficzną jedność ducha i materii, a także relacje jednostki i świata – na podstawie analizowanych utworów

<p>Juliusz Słowacki, <i>Rozłączenie</i></p> <p>Adam Mickiewicz, [<i>Nad wodą wielką i czystą...</i>]</p> <p>S. Skwarczyńska, <i>Jak poeci romantyczni widzieli kolory?</i> G. Bachelard, <i>Marzenie i kosmos</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje romantyczne krajobrazy na podstawie tekstów, podając ich cechy charakterystyczne – wskazuje symboliczne sensory i wartości związane z ulubionymi krajobrazami romantycznymi (egzotyzm, magia, źródło wiedzy, wzniosłość, wolność, obecność Boga, przeznaczenie, przechodzenie na „drugą stronę” itp.), a także z motywami takimi jak: burza, wiatr, zachód słońca, gwiazdy itp. – charakteryzuje podmiot liryczny <i>Sonetów krymskich</i> – podróżnika, pielgrzyma, tułacza, ale także filozofa i artystę – w kreacji podmiotu lirycznego <i>Sonetów...</i> wskazuje cechy bohatera romantycznego – przy pomocy nauczyciela analizuje wybrane sonety, uwzględniając ich cechy gatunkowe – wskazuje charakterystyczne środki artystyczne występujące w <i>Sonetach...</i> i określa ich funkcje – komentuje funkcje orientalizmów w sonetach – wyjaśnia, czym jest orientalizm, podając przykłady – interpretuje wiersz <i>Rozłączenie</i>, uwzględniając formę podawczą, kreację podmiotu i adresatki, a także obrazy poetyckie – interpretuje liryk <i>Nad wodą wielką i czystą...</i> – określa metaforyczność obrazów poetyckich w tym wierszu, symbolikę wody, odbicia, gromu – wskazuje symboliczne sensory, jakie miał dla romantyków motyw podróży (np. topos życia jako wędrówki) – na podstawie utworów literackich i dzieł malarskich przytacza różne ujęcia motywu podróży i związane z nim obrazy (np. pielgrzym, tułacz, żeglarz, kozak pędzący na koniu po stepie, podróżnik wspinający się na szczyty gór) – interpretuje dzieła malarskie, uwzględniając specyfikę twórcy i konteksty epoki – czyta ze zrozumieniem eseje naukowe 	<ul style="list-style-type: none"> ukazuje relacje między artystą a naturą – dostrzega różnice między przedstawieniem natury w <i>Sonetach krymskich</i> i lirykach lozańskich – wykorzystuje różnorodne konteksty (biograficzne, filozoficzne, malarskie itp.) – porównuje na konkretnych przykładach, w jaki sposób te same idee zostały ukazane w różnych twórcach (np. w literaturze i malarstwie) – wyjaśnia, dlaczego podróż jest nieodłącznym elementem biografii romantycznej – rysuje mapy podróży Mickiewicza, Słowackiego, Norwida i innych postaci romantycznych – przygotowuje prezentację na temat podróży romantycznych, wykorzystuje różne źródła informacji, w tym internet – na przykładach wyjaśnia, czym jest estetyka wypowiedzi – pisze artykuł (reportaż, komentarz, notatkę prasową) – zamieszcza zdjęcia z ilustracjami – nadaje trafne tytuły, śródtytuły, dopisuje zapowiedź itp. – dokonuje adiacji tekstu, wykorzystuje program komputerowy (edytor) umożliwiającą łamanie strony itp.
<p>Tragizm mściciela</p> <p>A. Mickiewicz, <i>Konrad Wallenrod</i> (fragmenty)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, na czym polega historyzm maski w <i>Konradzie Wallenrodzie</i> – charakteryzuje tytułowego bohatera – trafnie używa terminu „wallenrodizm”, odnosząc go do różnych sytuacji literackich i historycznych – formułuje własne sądy na temat sytuacji 	<ul style="list-style-type: none"> – zabiera głos w dyskusji na temat moralnych aspektów wallenrodizmu – komentuje postawę Konrada Wallenroda, odwołując się do kontekstu literackiego, historycznego i filozoficznego – rozpoznaje typ bohatera romantycznego

<p>Juliusz Słowacki, <i>Beniowski</i> (fragmenty)</p> <p>Juliusz Słowacki, <i>List do matki</i> (fragment)</p> <p>R. Przybylski, <i>Ubranie jako tekst</i> portret (i autoportret) romantyczny</p> <p>Cyprian Norwid, <i>Marionetki</i></p>	<p>dopuszczających użycie podstęp i zdrady – określa rolę Halbana wydarzeniach – wskazuje cechy powieści poetyckiej</p> <p>– określa temat zamieszczonego w podręczniku fragmentu – określa, kim jest osoba mówiąca w utworze – rozpoznaje obecność ironii – wyjaśnia, na czym polega ironia romantyczna – wskazuje charakterystyczne cechy poematu dygresyjnego</p> <p>– interpretuje fragment listu jako przykład epistolografii romantycznej – wymienia charakterystyczne elementy mody romantycznej, wiążąc ją ze zjawiskiem dandyzmu – podaje przykłady postaci, które nadawały ton epoce (Byron, Chopin, Sand, Liszt, Baudelaire) – wyjaśnia, czym jest indywidualny styl autora lub utworu, odnosząc te pojęcia do konkretnych przykładów</p> <p>– interpretuje wiersz, nawiązując do toposu świata jako teatru – wyjaśnia, dlaczego świat nudzi poetę – wskazuje charakterystyczne cechy stylu Norwida – wyjaśnia, dlaczego Norwid był poetą zapomnianym</p>	<p>– w tekście <i>Beniowskiego</i> wskazuje środki służące ironii romantycznej – wskazuje związki poematu dygresyjnego z eposem – wyjaśnia, na czym polega romantyczny charakter utworu</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego Słowackiego nazywa się bajronistą – wyjaśnia, odwołując się do tekstu Przybylskiego i podając przykłady, co to znaczy, że ubranie jest tekstem – odnosi wyrażenie „indywidualny styl” do różnych postaci i różnych dziedzin (muzyki, literatury, mody, bycia) – potrafi powiedzieć, na czym polega indywidualny styl autorów romantycznych, np. Słowackiego, Fredry – pisze pracę w dowolnej formie na temat: „Samotność i indywidualność” – wskazuje funkcje groteski w literaturze i sztuce współczesnej</p> <p>– dokonuje samodzielnej interpretacji wiersza – wykorzystuje uwagi Przybylskiego na temat ubrania jako tekstu – porównuje biografię Norwida z życiem Mickiewicza i Słowackiego, wyciąga wnioski</p>
<p>Wiarą i nadzieją, czyli człowiek wobec Boga w literaturze i sztuce romantycznej</p> <p>wiersze np.: Adam Mickiewicz, <i>Rozmowa wieczorna</i>, Juliusz Słowacki, <i>Hymn</i>, <i>Kiedy pierwsze kury Panu śpiewają...</i>, Cyprian Norwid, <i>Pielgrzym</i></p> <p>wybrane dzieła malarstwa</p>	<p>– interpretuje utwory poetyckie i dzieła malarskie zawierające treści religijne i mistyczne – w czytanych dziełach odnajduje obraz duchowego życia jednostki – wskazuje i interpretuje motywy biblijne w literaturze i malarstwie – w wierszach wskazuje językowe i stylistyczne wykładniki lirycznej „rozmowy z Bogiem” – określa cechy gatunkowe czytanych utworów (np. hymn, elegia, aforyzm) – w <i>Hymnie</i> Słowackiego wyodrębnia obrazy i określa ich metaforyczne znaczenie – wskazuje poetyckie sposoby budowania nastroju – interpretuje symbolikę motywu wędrowca w wierszach Słowackiego i Norwida – charakteryzuje osobę mówiącą w</p>	<p>– określa, na czym polega mistyczny charakter obrazów Blake’a – wyjaśnia, dlaczego w różnych kręgach pojawiają się koncepcje mesjanistyczne i mistyczne dotyczące narodu lub całej ludzkości – wyjaśnia rolę intonacji w lirykach romantycznych – wyjaśnia, czym jest indywidualizm językowy – podaje przykłady indywidualizmów językowych różnych autorów (powtórzenie) – porównuje, jakimi środkami artystycznymi Norwid przedstawił pielgrzyma w wierszu i na rysunku</p>

	<p>wierszach jako kreację bohatera romantycznego</p> <ul style="list-style-type: none"> – wskazuje indywidualizmy językowe Słowackiego i Norwida w czytanych wierszach, komentuje je – wskazuje indywidualne cechy stylu: Mickiewicza, Słowackiego, Norwida (na przykładzie omawianych utworów) – poprawnie używa w swoich wypowiedziach wyrazów: mistycyzm, mistyczny, mityk, mistyka 	
<p>Słowo i czyn – czyli o polskim wybijaniu się na niepodległość. Romantyczna wizja historii</p> <p>J. Słowacki, <i>Grób Agamemnona</i> (fragm.)</p> <p>J. Jedlicki <i>Rząd dusz i wspólnota życia</i> (fragm.)</p> <p>Jacek Kaczmarski, <i>Mury</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> – na podstawie utworów literackich i dzieł malarskich charakteryzuje bitwę jako ulubiony obraz romantyczny – wskazuje w literaturze i malarstwie przykłady apoteozy „pięknej śmierci” za ojczyznę – wyjaśnia przyczyny romantycznej popularności idei walki narodowowyzwoleńczej oraz haseł „za waszą i naszą wolność” (postawa buntu) – wyjaśnia, na czym polegał romantyczny kult wolności – wymienia romantycznych bohaterów narodowych – wyjaśnia, jak romantycy pojmowali naród – rozpoznaje w czytanych utworach cechy stylu patetycznego – w swoich wypowiedziach używa poprawnie terminów: patos, styl patetyczny, poezja tyrtejska – wskazuje tematy, które w romantyzmie przedstawiano stylem patetycznym – podaje przykłady pieśni i pokrewnych gatunków lirycznych ważnych dla literatury romantyzmu – wskazuje różne znaczenia słowa „pieśń”, odwołując się do źródeł liryki (poezji melicznej) i toposu liry – wskazuje poetyckie wykładniki rytmiczności omawianych utworów – wyjaśnia (ustnie lub pisemnie) termin „poezja tyrtejska”, odnosząc go do konkretnych utworów romantycznych – wyjaśnia, na czym polegała i dlaczego w romantyzmie odrodziła się koncepcja poety-barda – wymienia współczesnych bardów (np. Kaczmarskiego) i wyjaśnia, jakie okoliczności historyczne przyczyniły się do ich popularności – wyjaśnia, dlaczego polskie życie intelektualne i kulturalne rozwijało się na emigracji – wskazuje, w jaki sposób ten fakt odzwierciedlił się w literaturze (etos emigranta, pielgrzymia zmierzającego do 	<ul style="list-style-type: none"> – ukazuje źródła romantycznej fascynacji bitwą, bohaterstwem, postaciami wybitnych wodzów – wskazuje literackie sposoby heroizacji bohaterów oraz określa jej funkcję – wyjaśnia, jak romantycy oceniali „rozsądek” i „szaleństwo” – na podstawie poznanych utworów wyjaśnia, czym jest etos romantyczny – uczestniczy w dyskusji na temat współczesnej recepcji etosu romantycznego – wskazuje filozoficzne i historyczne źródła takiego ich pojmowania – na podstawie poznanych utworów i innych tekstów kultury wskazuje, jak kształtowała się romantyczna idea narodu – tworzy teksty utrzymane w stylu patetycznym – przeredagowuje teksty, zmieniając ich styl – analizuje środki stylistyczne budujące podniosły, patetyczny styl pieśni patriotycznych – na wybranym przykładzie analizuje środki stylistyczne typowe dla poezji tyrtejskiej – dokonuje syntezy motywu poezji-pieśni i poety- „śpiewaka” w literaturze romantyzmu – pisze rozprawkę na temat znaczenia pieśni dla przetrwania narodu bez państwa – na przykładzie literatury i malarstwa wskazuje znaczenie motywu pożegnania żołnierza z dziewczyną – wymienia różnych mistrzów romantycznej pieśni – wyjaśnia, co to znaczy, że literatura romantyczna tworzyła kulturową przestrzeń wolności – wskazuje środki stylistyczne służące idealizacji obrazu wymarzonej ojczyzny – interpretuje motywy symboliczne w <i>Grobie Agamemnona</i> – pisze wypracowanie (np. rozprawkę) na temat sposobów istnienia narodu bez państwa

<p>C. Norwid, <i>Bema pamięci żałobny-rapsod</i></p>	<p>duchowej ojczyzny) – na konkretnych przykładach ukazuje, jak twórcy emigracyjni próbowali kształtować duchowe oblicze narodu – przedstawia ocenę narodu polskiego (a także przyczyny klęski powstania listopadowego) w różnych utworach poetyckich – wskazuje postulatywną funkcję utworów romantycznych (apele o przebudowę społeczną i moralne odrodzenie narodu) – wyjaśnia, w jaki sposób literatura i sztuka przyczyniły się do przetrwania narodu bez państwa – czyta ze zrozumieniem fragment rozprawy naukowej nt. utworów romantycznych</p> <p>– przy pomocy nauczyciela dokonuje analizy i interpretacji wiersza Norwida – określa funkcje odrealnienia pogrzebu bohatera – rozpoznaje metaforyczny charakter konduktu pogrzebowego – opisuje kompozycje wiersza i określa jej funkcję – wyjaśnia, na czym polega symboliczny charakter wizji przedstawionej w wierszu – wyjaśnia, jak poeta rozumie rolę wybitnej jednostki w historii – rozpoznaje polską wersję heksametru i określa jego funkcję w utworze</p>	<p>– dokonuje analizy i interpretacji wiersza Norwida – próbuje samodzielnie interpretować zakończenie utworu, przedstawia różne propozycje – wskazuje charakterystyczne cechy stylu Norwidowskiego – określa funkcje środków artystycznych – opisuje warstwę brzmieniową wiersza – wyjaśnia, jak Norwid rozumie naród i czym różni się jego koncepcja od koncepcji innych wielkich poetów romantycznych – wskazuje źródła osamotnienia ideowego poety</p>
<p>Dramat romantyczny</p> <p>Adam Mickiewicz, <i>Dziadów część III</i></p> <p>A. Mickiewicz, <i>Literatura słowiańska</i></p> <p>Wypowiedzi badaczy literatury o <i>Dziadach</i> (Z. Stefanowska, W. Weintraub, W. Borowy i inni)</p>	<p>– charakteryzuje budowę <i>Dziadów</i> – określa tematykę poszczególnych części i wskazuje ich związek – wskazuje w III części <i>Dziadów</i> cechy dramatu romantycznego (synkretyzm, fragmentaryczność, otwarta kompozycja, dwupłaszczyznowość świata przedstawionego, zróżnicowany charakter scen itp.) – dokonuje analizy i interpretacji III części <i>Dziadów</i>, wykorzystując terminy: martyrologia, prometeizm, mistycyzm, mesjanizm. – wskazuje sceny historyczne – wykorzystuje kontekst historyczny do interpretacji utworu – odnajduje w dramacie ocenę narodu polskiego – interpretuje III część <i>Dziadów</i> jako dramat, w którym toczy się walka dobra ze złem symbolizowanym przez despotyzm carski – charakteryzuje Konrada jako bohatera romantycznego – wyjaśnia, czym była improwizacja w życiu romantycznych salonów; wymienia postacie słynnych improwizatorów (np.</p>	<p>– określa gatunkowe cechy dramatu romantycznego, porównując go z dramatem antycznym, Szekspirowskim i klasycystycznym – interpretuje <i>Dziady</i> w pogłębiony sposób, wprowadzając kontekst literacki, filozoficzny, kulturowy – określa zasady, na których jest oparta budowa dramatu romantycznego – wyjaśnia, jakie wartości dostrzegają w <i>Dziadach</i> współcześni twórcy teatru – odnajduje w <i>Dziadach</i> elementy romantycznej syntezy sztuk i pokrewieństwa z Wagnerowskim dramatem muzycznym – porównuje Konrada z innymi bohaterami romantycznymi – wskazuje, jak się rozwijała kreacja bohatera romantycznego – charakteryzuje język i styl poszczególnych scen utworu</p>

	<p>Chopin, Paganini, Liszt) – charakteryzuje język i styl różnych scen dramatu – wykazuje zróżnicowanie stylistyczne dzieła – odnajduje elementy stylu potocznego (języka mówionego), żargonu więziennego, stylizacji biblijnej</p>	
<p>Juliusz Słowacki, <i>Kordian</i></p> <p>A. Kowalczykowa, <i>Monolog Kordiana</i> (fragm.)</p>	<p>– interpretuje fragment aktu I (początek sceny I) ukazujący wewnętrzne rozterki Kordiana – wyjaśnia, w jaki sposób poeta oddał psychologiczną prawdę o młodości – w postaci Kordiana wskazuje niektóre cechy bohatera romantycznego – analizuje polemikę Kordiana z Prezesem, wskazując w niej dialog racji – wskazuje argumenty przedstawione przez każdą z uczestniczących w sporze stron – ocenia moralne racje Kordiana i Prezesa – określa, jakie oskarżenia padają pod adresem Polaków i ustosunkowuje się do nich – w postaci Kordiana odnajduje cechy bohatera romantycznego – wyjaśnia przyczyny klęski Kordiana – zabiera głos w dyskusji, czy Kordian jest bohaterem przegrany, i uzasadnia swoje zdanie – określa, jaki obraz narodu polskiego rysuje się w <i>Kordianie</i> – wyjaśnia, jakie było romantyczne rozumienie tragizmu</p>	<p>– w sposób pogłębiony wyjaśnia romantyczną kategorię „trudnej młodości” – wie, czym była romantyczna „choroba wieku” i odnosi ją do biografii romantycznych – interpretuje postać Kordiana w kontekście dylematów Hamleta (hamletyzowanie) – wskazuje poetyckie wykładniki artystycznego stylu J. Słowackiego – interpretuje dramat, wykorzystując kontekst historyczny, literacki i *filozoficzny – porównuje postawy Kordiana i Konrada Wallenroda – wskazuje aksjologiczną płaszczyznę utworu i dialog wartości – charakteryzuje Kordiana, wykorzystując różne konteksty (np. porównując go z postacią Hamleta) – wyjaśnia, na czym polegał tragizm Kordiana – wyjaśnia, na czym polega ukazany w <i>Kordianie</i> „dramat czynu” – na podstawie dramatu określa, jaka była romantyczna koncepcja historii – wyjaśnia założenia Heglowskiej filozofii dziejów</p>
<p>Zygmunt Krasiński, <i>Nie-Boska komedia</i></p>	<p>– interpretuje fragment dramatu przedstawiający polemikę Męża z Pankracym jako spór ideologiczny – przedstawia racje Pankracego i Męża, ocenia je – charakteryzuje dwóch głównych bohaterów dramatu, odnajduje w nich cechy bohatera romantycznego – formułuje ocenę rewolucji zawartą w dramacie Krasińskiego – interpretuje <i>Nie-Boską komedię</i> jako dramat historiozoficzny – charakteryzuje hrabiego Henryka, jego dążenia i cele; ocenia je – odnajduje w dramacie koncepcję poety i poezji – wyjaśnia, dlaczego hrabia Henryk był poetą fałszywym – charakteryzuje obóz rewolucji, *znajduje odniesienia historyczne – wskazuje przyczyny negatywnego stosunku poety do rewolucji – charakteryzuje arystokrację ukazaną w dramacie</p>	<p>– odnajduje we fragmencie (polemika Pankracego z Mężem) kontrasty (antynomie) i określa ich funkcje – interpretuje dramat, wprowadzając kontekst historyczny i biograficzny – interpretuje dramat w kontekście romantycznej filozofii historii (np. Hegla) – zestawia hrabiego Henryka z innymi bohaterami romantycznymi (np. z bohaterem bajronicznym) – na podstawie <i>Nie-Boskiej komedii</i> i innych utworów określa romantyczną koncepcję poety i poezji (dokonuje syntezy) – wyjaśnia, na czym polega katastrofizm historiozoficzny Krasińskiego – przedstawia romantyczną wizję historii; porównuje, zestawia informacje i fakty, dokonuje syntezy – wykorzystuje konteksty literackie, historyczne, filozoficzne i kulturowe do interpretacji dzieła</p>

<p>Biografie romantyczne</p> <p>Życie i twórczość A. Mickiewicza, J. Słowackiego i innych romantyków (materiał z podręcznika uzupełniony samodzielnie znalezionymi wiadomościami)</p>	<p>– podaje różne interpretacje zakończenia dramatu</p> <p>– interpretuje tytuł dramatu i wskazuje nawiązania do dzieła Dantego</p> <p>– przedstawia najważniejsze fakty z życia i twórczości Mickiewicza i Słowackiego, wskazując związki między literaturą a rzeczywistością pozaliteracką</p> <p>– wymienia najważniejsze elementy biografii romantycznej</p> <p>– wiadomości z podręcznika uzupełnia samodzielnie znalezionymi informacjami (np. w internecie)</p>	<p>– samodzielnie wygłasza referat na temat życia i twórczości wybranego poety, ilustrując go zdjęciami, cytatai itp.</p> <p>– wyjaśnia wyrażenie „biografia romantyczna”, odnosząc je do różnych przykładów postaci historycznych i literackich</p> <p>– samodzielnie opracowuje bibliografię na temat życia i twórczości jednego z poetów (sporządza krótki wykaz literatury przedmiotu)</p>
<p>Ojczyzna Polaków – zesłańców, emigrantów, pielgrzymów</p>	<p>– charakteryzuje obraz Syberii w literaturze i malarstwie polskim</p> <p>– określa symboliczne sensy wiążące się z Syberią w polskiej literaturze i sztuce XIX w.</p> <p>– interpretuje wybrane dzieła malarskie zawierające motywy zesłańcze</p> <p>– wyjaśnia, w jaki sposób dzieła różnych sztuk ukazują te same idee</p> <p>– w swych komentarzach używa terminów: martyrologia, mistycyzm, symboliczność, sakralizacja</p>	<p>– dokonuje syntezy wiadomości na temat funkcjonowania motywu Syberii (wykorzystuje <i>Ustęp z III cz. Dziadów</i>)</p> <p>–*najduje w albumach, internecie itp. inne przykłady malarstwa ukazującego motywy zesłańcze</p> <p>– wskazuje przyczyny trwałości tego motywu w kulturze polskiej (martyrologia polska, piekło, ale i oczyszczenie, zmartwychwstanie)</p> <p>– w motywach Syberii odnajduje realizację toposu podróży</p>
<p>Śpiewnik domowy</p> <p>np.: Casimir Delavigne, <i>Warszawianka</i></p> <p>Adam Mickiewicz, <i>Pieśń Wajdeloty</i></p> <p>Cyprian Norwid, <i>Fortepian Szopena</i></p>	<p>– dokonuje interpretacji pieśni romantycznych (i pokrewnych gatunków lirycznych), m.in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ określa temat i nastrój utworu ✓ wskazuje jego nadawcę, odbiorcę ✓ wskazuje poetyckie wykładniki rytmiczności omawianych utworów <p>– wyjaśnia, czym jest wiersz sylabotoniczny, rozpoznaje ten typ wiersza</p> <p>– na podstawie utworów romantycznych wyjaśnia termin „poezja tyrtejska”</p> <p>– na podstawie <i>Pieśni Wajdeloty</i> wyjaśnia, jak romantycy pojmowali rolę poezji</p> <p>– przy pomocy nauczyciela dokonuje analizy i interpretacji wiersza <i>Fortepian Szopena</i></p> <p>– charakteryzuje warstwę brzmieniową utworu</p> <p>– wyjaśnia symbolikę motywów i postaci obecnych w wierszu</p> <p>– na podstawie wiersza charakteryzuje najważniejsze założenia Norwidowskiej koncepcji sztuki</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego Chopina nazywano „poetą fortepianu” i jakie znaczenia wiązały się z tym określeniem</p>	<p>– analizuje środki stylistyczne budujące podniosły styl pieśni patriotycznych</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego w romantyzmie odrodziła się koncepcja poety barda i jakie znaczenia wiązały się z tym pojęciem</p> <p>– analizuje budowę wiersza sylabotonicznego</p> <p>– na wybranym przykładzie analizuje środki stylistyczne typowe dla utworu tyrtejskiego</p> <p>– charakteryzuje Norwidowską koncepcję sztuki i artysty (opozycyjną do koncepcji wieszczów)</p> <p>– wskazuje odrębność społecznej i artystycznej postawy Norwida</p> <p>– analizuje melodykę wiersza, rozpoznając zróżnicowanie rytmiczne utworu</p> <p>– interpretuje obraz Kwiatkowskiego, wykorzystując kontekst historyczny i kontekst muzyki Chopina</p> <p>– komentuje stwierdzenie, że „fortepian był najbardziej romantycznym instrumentem”</p> <p>– dokonuje syntezy: wskazuje Norwidowską</p>

	<p>(romantyczna synteza sztuk) – interpretuje sformułowanie: „ideał sięgnął bruku”, podkreślając obecną w nim grę słów (paradoks) – pisze pracę (w formie eseju, rozprawki lub w innej) na temat uszlachetniającego wpływu muzyki na człowieka</p>	<p>tendencję „odczytywania znaków” w różnych pozornie zwyczajnych wydarzeniach i sytuacjach – zbiera wnioski z różnych utworów i formułuje tezę o Norwidowskiej koncepcji wybitnej jednostki i jej roli w postępie ludzkości – wykorzystuje informacje znalezione w literaturze przedmiotu do interpretacji utworów i syntetyzowania wiedzy</p>
<p>W ogrodzie <i>Pana Tadeusza</i>. Przewodnik po epepei Adam Mickiewicz, <i>Pan Tadeusz</i></p>	<p>– streszcza akcję i fabułę utworu, uwzględniając specyfikę kompozycji – wymienia i charakteryzuje postacie utworu – charakteryzuje <i>Pana Tadeusza</i> jako epepeję, ale dostrzega też cechy innych gatunków literackich (np. sielanki, poematu opisowego, komedii, satyry, poematu heroikomicznego, *gawędy szlacheckiej, baśni) – w różnych obszarach dzieła wskazuje idealizację utraconej ojczyzny – wyjaśnia kluczową rolę powtarzającego się przymiotnika „ostatni” – odwołując się do konkretnych fragmentów, wyjaśnia, na czym polega walor plastyczny dzieła – wyjaśnia funkcje trzynastozgłoskowca i jego związek z antycznym heksametrem – zwraca uwagę na opisowość utworu, odwołując się do konkretnych fragmentów (np. opis dworu i jego otoczenia, stroju, broni, serwisu) – charakteryzuje obraz szlachty, jej mentalność, obyczaje, styl życia itd. – wskazuje zróżnicowanie szlachty (magnat Horeszko, dwór szlachecki Sopliców, zaścianek Dobrzyńskich) – formułuje własne opinie i oceny na temat tej warstwy społecznej – wskazuje różne opisy przyrody, określając ich funkcję – analizuje wybrany opis przyrody, wskazując funkcję środków stylistycznych – wskazuje obecność onomatopei w języku potocznym i określa jej funkcję – określa charakter narracji – charakteryzuje narratora, dostrzegając jego różne oblicza (na przykładach konkretnych fragmentów) – komentuje osobisty ton pojawiający się w wypowiedziach narratora – charakteryzuje Jacka Soplicę jako bohatera romantycznego – odmiennego od Konrada lub Kordiana – porównuje ilustracje do <i>Pana Tadeusza</i> wykonane przez różnych artystów – wygłasza z pamięci wybrane fragmenty utworu – interpretuje <i>Epilog</i>, wyjaśniając funkcje</p>	<p>– wyjaśnia, dlaczego <i>Pan Tadeusz</i> jest świętą księgą” dla Polaków – wskazuje w utworze elementy romantyczne i nieromantyczne – wskazuje obecne w utworze elementy tradycji literackiej i kulturowej – wyjaśnia, jaki wpływ na charakter utworu ma kategoria „widzę i opisuję” oraz „przeniesienie utęsknionej duszy” do kraju lat dzieciennych – wskazuje zróżnicowanie wiersza w zależności od sytuacji i bohatera – wskazuje antyczny rodowód opisowości utworu i obecność ekfrazy – wskazuje pozaliterackie źródła apoteozy szlacheckiego dworu – ostoji polskości – przygotowuje samodzielnie prezentację na temat różnych elementów obyczajowości szlacheckiej ukazanej w utworze (tytuły, piniactwo, potrawy, stroje, przywiązanie do polskiego obyczaju, koligacje rodzinne, uczyty, polowania, tradycje rycerskie); wykorzystuje własne wiadomości z różnych źródeł oraz samodzielnie znalezione materiały i ilustracje – wskazuje idealizację obrazu przyrody i odejście od wierności realiom na rzecz odtworzenia „wyższego ładu świata” – wskazuje obecność nadrzędnego rytmu natury rządzącego czasem utworu i działaniami bohaterów – wskazuje relację „dom i świat”, na której oparty jest świat przedstawiony utworu – odnosi ją do czasu (rytm natury w „cichej wsi litewskiej” – czas burzliwej historii w Europie, skąd docierają jej odgłosy) – interpretuje dzieło, wykorzystując fragmenty prac naukowych znanych badaczy Mickiewiczowskiego dzieła – docieka, dlaczego tytułowym bohaterem Mickiewicz uczynił postać „pospolitego” młodzieńca, a nie wyjątkowego bohatera tragicznego – na podstawie <i>Epilogu</i> rekonstruuje obraz polskiej emigracji – porównuje go z mesjanistyczną koncepcją pielgrzymstwa polskiego</p>

	zastosowanego tu kontrastu; wskazuje środki stylistyczne służące idealizacji obrazu ojczyzny	
13. Poezja wieszczów Juliusz Słowacki, <i>Testament mój</i> Cyprian Norwid, <i>[Coś ty Atenom zrobił, Sokratesie...]</i>	<p>– wyjaśnia, na czym polega romantyczna koncepcja poety wieszca i jaka była jej rola w zachowaniu tożsamości narodu pozbawionego państwa</p> <p>– wyjaśnia terminy: tradycja, dziedzictwo, kicz, precyzując ich znaczenia</p> <p>– wyjaśnia określenie: romantyzm krajowy, podając nazwiska twórców</p> <p>– interpretuje wiersz Słowackiego, wychodząc od tytułu i formy podawczej</p> <p>– wskazuje obecne w nim toposy (łódź, sternik, symboliczny pogrzeb poety)</p> <p>– określa funkcje apostrof obecnych w wierszu</p> <p>– interpretuje przesłanie, jakie poeta zostawił narodowi</p> <p>– wyjaśnia, kim są postacie przywołane w wierszu Norwida i co je łączy</p> <p>– interpretuje funkcję Norwidowskiego przemilczenia (przypomina też o obecności tego środka artystycznego we wcześniej poznanych utworach)</p> <p>– wygłasza komentarz na temat sensu, jaki dostrzegali Norwid w pośmiertnych losach wielkich ludzi</p> <p>– czyta ze zrozumieniem wywiad i fragment eseju</p> <p>– wie, czym jest epigonizm, odróżnia go od tradycji (dziedzictwa)</p> <p>– wyjaśnia pojęcie „kicz”, odwołując się do etymologii tego słowa</p>	<p>– interpretuje koncepcję poety wieszca w kontekście całokształtu postaw epoki</p> <p>– ocenia, jaką rolę odegrało w polskiej kulturze brązownictwo wieszczów romantycznych</p> <p>– dokonuje samodzielnej analizy i interpretacji wiersza, wykorzystując różne konteksty (biograficzny, kulturowy, tradycji literackiej itp.)</p> <p>– rozpoznaje charakter wiersza (badając wersyfikację)</p> <p>– określa funkcję melodyjności utworu</p> <p>– w koncepcji poety-wieszca wskazuje elementy postaw romantycznych i filozofii epoki</p> <p>– wskazuje wzory postaw podsuwane przez poezję wieszczów (rekapitulacja wiedzy)</p> <p>– wyjaśnia, czym było „brązownictwo” i na czym polegała „antybrązownicza” działalność Żeleńskiego-Boya</p> <p>– interpretuje wiersze współczesne nawiązujące do motywu romantycznego wieszca</p>

II. POZYTYWIZM

UCZEŃ:

Pozytywiści wobec przeszłości i teraźniejszości Aleksander Świętochowski, <i>My i wy</i> J. S. Mill, <i>Co to jest utilitaryzm</i>	<p>– wyjaśnia nazwę „pozytywizm”, uwzględniając jej różne odniesienia</p> <p>– wyjaśnia, jakie historyczne i polityczne przyczyny wpłynęły na ukształtowanie się programu polskich pozytywistów</p> <p>– dokonuje streszczenia logicznego fragmentu rozprawy Milla</p> <p>– wyjaśnia termin „utilitaryzm”</p> <p>– streszcza tezy artykułu programowego Świętochowskiego, podkreślając ich polemiczność wobec haseł romantycznych</p> <p>– wyjaśnia, czym był utilitaryzm pozytywistyczny i jak się zaznaczył w literaturze</p> <p>– wskazuje idee postulowane w</p>	<p>– omawia filozoficzne założenia epoki, podkreślając związki i zależności (Comte, Mill, Spencer)</p> <p>– wskazuje stylistyczne właściwości publicystyki pozytywistycznej (na podstawie artykułu Świętochowskiego)</p> <p>– nazywa środki retoryczne obecne w artykułach i określa ich funkcję</p> <p>– porównuje wykorzystanie metaforyki młodości w wystąpieniach pozytywistów oraz w utworach romantycznych (np. w <i>Odzie do młodości</i>)</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegał język ezopowy publicystyki pozytywistycznej</p> <p>– wyjaśnia, w jaki sposób zostały przełożone</p>
--	--	--

<p>Adam Asnyk, <i>Daremne żale, Do młodych</i></p>	<p>publicystyce pozytywistycznej – wymienia główne punkty programu polskich pozytywistów – wyjaśnia, czym były praca organiczna i praca u podstaw</p> <p>– interpretuje wiersze Asnyka, zwracając uwagę na sposób przedstawienia zawartych w nich idei – określa nadawcę i odbiorcę w każdym z utworów – określa dominantę kompozycyjną każdego z czytanych wierszy – interpretuje metaforykę drogi (dążenia) i walki w czytanych wierszach – dostrzega obecność idei romantycznych – określa stosunek poety do idei romantycznych – wyjaśnia, dlaczego Asnyk nazywany jest poetą przełomu – dostrzega nostalgiczny charakter wierszy</p>	<p>na polskie realia hasła ewolucjonizmu, organicyzmu, scjentyzmu, utylitaryzmu (uwzględnia kontekst historyczny i kulturowy)</p> <p>– określa, jaki jest stosunek poety do przemijania, jak pojmuje on przeszłość i przyszłość – przedstawia poglądy historiozoficzne poety</p>
<p>Naśladowanie rzeczywistości, czyli o stosunku pozytywistów do realizmu w sztuce</p> <p>B. Prus, <i>Wieża paryska</i> (fragmenty)</p> <p>E. Orzeszkowa, <i>O Żydach i kwestii żydowskiej, Kilka słów kobietach</i></p> <p>J.J. Lipski, <i>„Kroniki” Prusa</i></p> <p>malarstwo realistyczne (np. obrazy M. i A. Gierymskich, J.F. Milleta, G. Couberta)</p> <p>E. Zola, <i>Germinal</i> (fragm.) J. Kulczycka</p>	<p>– czyta pozytywistyczne teksty publicystyczne ze świadomością ich funkcji, przesłania, konwencji stylistycznej – rekonstruuje poglądy Prusa na szanse i możliwości dziennikarstwa – analizuje sposoby łączenia w felietonach Prusa fikcji i prawdy – wyjaśnia, w jaki sposób Prus ukazał w swym felietonie narodowe cechy Polaków, Francuzów i Niemców – uczestniczy w klasowej dyskusji na temat wad narodowych i stereotypów – streszcza poglądy Orzeszkowej na kwestię żydowską i sytuację kobiet – charakteryzuje gatunki publicystyczne: felieton, reportaż, list – w tekstach artykułów wskazuje funkcje językowe: informacyjną, impresywną i poetycką – sprawnie posługuje się terminami: „realizm”, „sztuka realistyczna” – wyjaśnia sformułowanie Stendhala, że powieść ma być „zwierciadłem przechadzającym się po gościńcu”, odnosząc je do znanej sobie XIX-wiecznej powieści realistycznej</p> <p>– pisze felieton (reportaż) na temat życia szkoły lub innych bliskich mu problemów – pisze artykuł, w którym porusza problemy społeczne i obyczajowe</p> <p>– odczytuje obraz Courbeta jako manifest nowych poglądów na sztukę</p> <p>– wyjaśnia termin „naturalizm” – wymienia cechy naturalizmu jako prądu w sztuce; dostrzega je w utworze</p>	<p>– analizuje stylistyczne sposoby angażowania uwagi czytelnika – wskazuje stylistyczne wykładniki humoru, satyry, ironii, sarkazmu (odróżnia te pojęcia) – w czytanych utworach publicystycznych odnajduje echa programu pozytywistycznego – przedstawia założenia realizmu formułowane w 2. połowie XIX w. – wyjaśnia, czym była realistyczna powieść tendencyjna – przedstawia program XIX-wiecznego naturalizmu, wskazując cechy odróżniające go od realizmu – wskazuje filozoficzne założenia XIX-wiecznego naturalizmu (m.in. determinizm) i jego związki z rozwojem nauk przyrodniczych</p> <p>– pisze pracę (np. w formie rozprawki) na temat swoich preferencji czytelniczych związanych z realizmem i naturalizmem</p> <p>– przedstawia założenia naturalizmu jako prądu w sztuce – wymienia mistrzów prozy naturalistycznej</p>

<p>[Naturalizm]</p> <p>G. Courbet, <i>Kamieniarze</i></p>	<p>literackim i dziele malarskim</p>	<p>i ich dzieła</p>
<p>Labirynty realizmu</p> <p>Bolesław Prus, <i>Kamizelka</i>,</p> <p>Bolesław Prus, <i>Lalka</i></p>	<p>– streszcza utwór – na podstawie przeczytanych utworów omawia cechy noweli jako jednego z głównych gatunków pozytywistycznych – określa zasadę kompozycyjną i nastrój nowel – charakteryzuje narratora nowel Prusa (określa funkcje narratora dziecięcego) – określa przesłanie każdego utworu – rekonstruuje obraz życia społecznego w czasie powstania styczniowego – wskazuje językowe i stylistyczne wykładniki stosunku narratora do opisywanej rzeczywistości</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego powieść (obok noweli i krótkich form prozatorskich) stała się głównym gatunkiem pozytywizmu – na podstawie <i>Lalki</i> omawia cechy powieści dojrzałego realizmu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje świat przedstawiony utworu • omawia budowę akcji i fabuły • przedstawia szeroki i bogaty obraz życia społecznego (panoramizm) • zwraca uwagę na bogactwo szczegółów • wskazuje rolę każdego z narratorów • charakteryzuje bohaterów, ich motywacje, osobowości, język itp. <p>– analizuje sposoby indywidualizacji postaci – wskazuje cechy typowe w zindywidualizowanych postaciach – przedstawia krytyczny i pesymistyczny obraz polskiego społeczeństwa zawarty w <i>Lalce</i> (wielkie rozczarowania epoki i kryzys programu pozytywistycznego) – interpretuje <i>Lalkę</i> jako powieść o miłości, społeczeństwie, rodzącym się kapitalizmie, „rozkładzie” społecznym, mieście – charakteryzuje Wokulskiego jako złożoną postać o cechach romantycznych i pozytywistycznych – odczytuje informacje ukryte w ezopowym języku, jakim mówi się o powstaniu styczniowym i wcześniejszych zrywach narodowowyzwoleńczych – czyta literaturę naukową i przetwarza zaczerpnięte z niej informacje</p> <p>– pisze pracę (rozprawka, esej, opinia) na temat swojego odczytania <i>Lalki</i> Prusa</p>	<p>– interpretuje <i>Kamizelkę</i> jako nowelę z sokołem – odwołując się do założeń filozoficznych, artystycznych i społecznych pozytywizmu, wyjaśnia, dlaczego był on „epoką prozy” – wykorzystuje informacje na temat noweli (np. komentarze Świętochowskiego i Orzeszkowej) do pogłębionego odczytania dzieła – w czytanych utworach odróżnia cechy typowe dla pozytywizmu oraz specyficzne, oryginalne – będące wykładnikami mistrzostwa Prusa-nowelisty – wskazuje stylistyczne i językowe sposoby osiągania efektu komizmu, groteski, tragizmu</p> <p>– analizuje językowe sposoby indywidualizacji bohaterów – wskazuje stylizację środowiskową (np. germanizmy w języku Mincla, język Żydów, elementy gwarowe w mowie postaci pochodzących ze wsi itp.) – w pogłębiony sposób analizuje psychologiczne portrety postaci ukazanych w <i>Lalce</i> – w pogłębiony sposób i z uwzględnieniem kontekstu kulturowego analizuje źródła tragizmu Wokulskiego – wykorzystuje literaturę naukową do pogłębienia interpretacji utworu – dokonuje syntezy zagadnień dotyczących powieści pozytywistycznej</p>

<p>Swoi i obcy</p> <p>Maria Konopnicka, <i>Mendel Gdański</i></p> <p>Kontekst: E. Orzeszkowa, <i>O Żydach i kwestii żydowskiej</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> – streszcza utwór – określa literackie sposoby charakteryzowania bohaterów – rozpoznaje sposoby sygnalizowania stosunku narratora (i autorki) do opisywanych wydarzeń – wymienia asymilację Żydów, emancypację kobiet, pracę u podstaw (oświatę wsi) jako punkty programu pozytywistycznego – interpretuje teksty publicystyczne i utwory literackie podejmujące temat żydowski – wskazuje i zestawia poglądy na kwestię żydowską autorów tworzących (i żyjących) w różnych czasach – uczestniczy w klasowej dyskusji na temat stereotypów i uprzedzeń – formułuje własne sądy i opinie, popiera je argumentami – wygłasza na forum klasy przemówienie na temat potrzeby tolerancji (stosuje środki retoryczne oraz zasady budowy oracji, wprowadza uczciwe argumenty) – interpretuje XIX-wieczne obrazy realistyczne ukazujące postacie Żydów 	<ul style="list-style-type: none"> – odczytuje nowelę jako głos przeciw dyskryminacji i antysemityzmowi – analizuje kwestię żydowską ukazaną w literaturze (i publicystyce) XIX i XX w., wprowadzając kontekst historyczny i społeczny – dokonuje syntezy: postacie Żydów w polskiej literaturze i malarstwie XIX i XX w. (na podstawie poznanych utworów i dzieł malarskich; wykorzystuje także dzieła poznane w gimnazjum)
<p>Przewartościowania i powroty</p> <p>Eliza Orzeszkowa, <i>Nad Niemnem</i> (fragm.)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – interpretuje <i>Nad Niemnem</i> jako dzieło dojrzałego realizmu: <ul style="list-style-type: none"> ✓ określa kompozycję, wskazuje i streszcza wątki ✓ wyjaśnia, na czym polega panoramiczność i opisowość dzieła ✓ porównuje opisy przestrzeni (np. 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia genezę powieści Orzeszkowej, wykorzystując kontekst historyczny (na podstawie podręcznika) – wyjaśnia, czym jest obecny w <i>Nad Niemnem</i> romantyczny mit kresów (rozpoznaje go, przedstawia, wskazując właściwe fragmenty powieści) – wskazuje tworzące powieść środki

<p>Eliza Orzeszkowa, <i>Gloria victis</i></p> <p>A. Grottger, <i>Na pobojowisku</i></p>	<p>dworu i zaścianka jako sposobu prezentacji ich mieszkańców)</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ określa rolę przestrzeni nadniemeńskiej i związku z nią postaci ✓ określa kryteria oceny postaci (np. stosunek do historii, tradycji) ✓ analizuje język i styl narratora, porównuje sposób mówienia o różnych postaciach ✓ określa przesłanie dzieła (powrót do wspólnej pamięci w celu odbudowania wartości jednoczących naród) <p>– wskazuje w utworze obecność idei romantycznych i pozytywistycznych (np. etos walki i pracy)</p> <p>– wskazuje i komentuje ezopowy sposób mówienia o powstaniu styczniowym</p> <p>– dokonuje analizy i interpretacji opisu mogiły powstańczej, zwracając uwagę na obecną w nim sakralizację i funkcje środków językowych</p> <p>– określa, jakie znaczenie miał dla Bohatyrowiczów grób Jana i Cecylii</p> <p>– streszcza nowelę</p> <p>– charakteryzuje troje pierwszoplanowych bohaterów, wskazując źródła ich tragizmu</p> <p>– wyjaśnia, na czym polega idealizacja i heroizacja postaci R. Traugutta</p> <p>– interpretuje tytuł noweli</p> <p>– wskazuje symboliczny charakter mogiły bezimiennych powstańców</p> <p>– charakteryzuje sposób prowadzenia narracji i określa jego funkcję</p> <p>– opisuje obraz Grottgera, rozpoznając i objaśniając jego symboliczność</p>	<p>artystyczne</p> <p>– porównuje ukazane w <i>Nad Niemnem</i> i w <i>Panu Tadeuszu</i>:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ przestrzeń nadniemeńską ✓ obraz dworu szlacheckiego <p>– w sposób pogłębiony charakteryzuje postacie ukazane w powieści, zwracając uwagę na sposób ich przedstawienia przez narratora</p> <p>– porównuje znaczenia dwóch mogił w powieści</p> <p>– wskazuje środki stylistyczne służące sakralizacji i heroizacji</p> <p>– wskazuje w noweli elementy historyczne i autobiograficzne</p> <p>– porównuje sposób przedstawienia powstania styczniowego w noweli i w <i>Nad Niemnem</i></p> <p>– zestawia sposób przedstawienia klęski powstańców w utworach Orzeszkowej i na obrazie Grottgera</p> <p>– opisuje stosunek dojrzałych pozytywistów do tradycji romantycznej, dokonuje syntezy</p>
<p>Jaka historia?</p> <p>Henryk Sienkiewicz, <i>Potop</i></p>	<p>– przedstawia Sienkiewiczowską koncepcję powieści historycznej, odnosząc ją do <i>Potopu</i></p> <p>– dokonuje analizy i interpretacji <i>Potopu</i>:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ określa czas i miejsce wydarzeń oraz tło historyczne fabuły ✓ charakteryzuje postacie (historyczne i fikcyjne) oraz wnioskuje, jakie są kryteria ich oceny ✓ streszcza losy Kmicica w kontekście przesłania powieści – odnajduje w nim cechy bohatera romantycznego ✓ wskazuje sposoby heroizacji i sakralizacji wybranych bohaterów; wyjaśnia ich funkcję ✓ w kreacjach bohaterów wskazuje nawiązania do etosu rycerskiego ✓ wyjaśnia tytułową metaforę potopu, znajdując odpowiednie 	<p>– zabiera głos w klasowej dyskusji na temat wzorców patriotyzmu obecnych w <i>Trylogii</i></p> <p>– ocenia ich aktualność</p> <p>– wskazuje źródła nieufności krytyków współczesnych Sienkiewiczowi do jego powieści historycznych (wykorzystuje kontekst poglądów różnych szkół historycznych)</p> <p>– wskazuje źródła niesłabnącej i ponadczasowej popularności powieści Sienkiewiczowskiej wśród czytelników</p> <p>– rekonstruuje schemat kompozycyjny, na którym Sienkiewicz opiera swe powieści</p> <p>– redaguje wprowadzenie do dyskusji na temat <i>Potopu</i> jako książki ukazującej polski charakter narodowy</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegała Sienkiewiczowska mityzacja wydarzeń i postaci historycznych</p> <p>– ustosunkowuje się do Sienkiewiczowskiej idei „krzepienia serc”</p>

<p>W. Gombrowicz, <i>Sienkiewicz</i> (fragm.)</p>	<p>fragmenty powieści – odnajduje w powieści Sienkiewicza elementy różnych gatunków: powieści płaszcza i szpady, eposu, westernu, baśni – na podstawie konkretnych fragmentów charakteryzuje sposób opisywania wojny (wojna obronna jako <i>sacrum</i>) – ustosunkowuje się do sposobu ukazywania przez Sienkiewicza historii – analizuje język i styl utworu, zwracając uwagę na jego zróżnicowanie – wyjaśnia termin „archaizacja językowa” – wskazuje stylizację biblijną w opisach obrony Jasnej Góry i określa jej funkcję</p> <p>– wyjaśnia, co miał na myśli Gombrowicz, nazywając Sienkiewicza „geniuszem łatwej urody”, który uprawia „igraszki wartościami” – wskazuje właściwości języka i stylu Gombrowicza – na podstawie poznanych utworów pisze wypracowanie: „Człowiek wobec historii”</p>	<p>– wyjaśnia, czym jest stylizacja językowa i omawia jej poszczególne rodzaje</p> <p>– ustosunkowuje się do opinii Gombrowicza – przychyliła się do niej lub ją odrzuca, uzasadniając swoje stanowisko – redaguje i wygłasza przemówienie „Obrona Sienkiewicza” będące polemiką w stosunku do tez Gombrowicza</p>
<p>Wobec zagrożeń współczesności</p> <p>E. Orzeszkowa, fragment listu</p> <p>A. Asnyk, <i>Nad głębiami</i> (wybór)</p>	<p>– interpretuje utwory pozytywistów, odnajdując w nich przejawy pesymizmu, znużenia, rozczarowania, zapowiedzi postaw schyłkowych, zainteresowanie problemami eschatologicznymi itp. – rekonstruuje zawarty w nich obraz świata jako chaosu i rozpadu – wskazuje refleksyjny, poważny nastrój wierszy Asnyka – określa zawartą w poezji Asnyka koncepcję człowieka stojącego przed zagadką bytu – czyta ze zrozumieniem fragment literatury naukowej, odpowiada na pytania – charakteryzuje miasto (Petersburg) przedstawione w powieści, wskazując związane z nim zagrożenia</p>	<p>– samodzielnie interpretuje wiersze Asnyka, wykorzystując kontekst literacki i kulturowy – dokonuje syntezy: człowiek wobec Boga w literaturze pozytywistycznej – ustosunkowuje się do tezy interpretacyjnej zawartej w przykładowym materiale zamieszczonym w podręczniku</p>
<p>F. Dostojewski, <i>Zbrodnia i kara</i></p> <p>L. Szestow, <i>Wybory Raskolnikowa</i></p>	<p>– analizuje obraz inteligencji rosyjskiej – charakteryzuje Raskolnikowa i rekonstruuje motywację jego czynów – wypowiada własne opinie na temat bohatera – interpretuje <i>Zbrodnię i karę</i> jako powieść psychologiczną</p>	<p>– dokonuje syntezy: obraz miasta w powieści XIX w. – wykorzystuje topos labiryntu do opisanie przestrzeni miasta, w której porusza się Raskolnikow – zestawia teorię Raskolnikowa z filozofią Nietzschego, wyciąga wnioski – rekonstruuje proces nawrócenia Raskolnikowa, podkreślając obecność pierwiastka mistycznego – interpretuje <i>Zbrodnię i karę</i> jako powieść o konflikcie rozumu i natury – porównuje obraz Syberii w <i>Zbrodni i karze</i> z obrazem znanym z literatury romantycznej – wyjaśnia termin „powieść polifoniczna” i odnosi go do <i>Zbrodni i kary</i></p>
<p>III. MŁODA POLSKA</p> <p>UCZEŃ:</p>		

<p>Dekadenci, melancholicy i sny o potędze</p> <p>wiersze Kazimierza Przerwy-Tetmajera i Leopolda Staffa</p>	<ul style="list-style-type: none"> – czyta wiersze młodopolskie z właściwą dykcją i intonacją – określa nastrój i uczucia podmiotu lirycznego – odnajduje w wierszach typowe dla schyłku wieku postawy dekadentyzmu, znużenia, przesyty – wskazuje środki stylistyczne tworzące nastrój melancholii, smutku, przygnębienia, nieokreślonej tęsknoty – na podstawie utworów wskazuje różne drogi ucieczki od „ból istnienia”, jak nirwana, miłość zmysłowa, sztuka – charakteryzuje atmosferę emocjonalną młodopolskiej liryki pejzażowej na podstawie analizy środków stylistycznych – wskazuje charakterystyczne symbole i motywy młodopolskie (np. „osmętница”, sen, droga, rzeka, dym), interpretuje je – charakteryzuje warstwę brzmieniową czytanych utworów – wyjaśnia przyczyny nagromadzenia motywów eschatologicznych i związanych z młodopolską duchowością – wymienia i wyjaśnia nazwy epoki, np.: Młoda Polska, modernizm, fin de siècle, neoromantyzm 	<ul style="list-style-type: none"> – określa filozoficzne źródła postawy dekadencjonalnej (Schopenhauer) – określa charakter modernistycznej liryki miłosnej – wskazuje i interpretuje przejawy młodopolskiego mizoginizmu z sztuce epoki – wyjaśnia, na czym polegał katastrofizm schyłku wieku; odnajduje jego przejawy w czytanych utworach – charakteryzuje poetykę czytanych wierszy, wskazując typowe i specyficzne środki stylistyczne – wskazuje filozoficzne konteksty „snów o potędze” (Nietzsche) – samodzielnie interpretuje czytane utwory, wykorzystując konteksty filozoficzne i biograficzne – określa sposoby wykorzystania przez literaturę i sztukę młodopolską inspiracji orientalnych – wskazuje w dziełach różnych sztuk (plastyki i muzyki) przykłady motywów związanych z młodopolską duchowością – komentuje różne nazwy epoki, wykorzystując różnorodne konteksty (np. sięgając do publicystyki epoki) – porównuje obraz kultury schyłku wieków: XIX i XX – komentuje zestawienie nazw: modernizm i postmodernizm
<p>Być artystą. Jednostka i tłum. Miasto</p> <p>Kazimierz Przerwa- Tetmajer, <i>Evviva l'arte</i></p> <p>Stanisław Przybyszewski, <i>Confiteor</i> (fragment)</p> <p>Charles Baudelaire, <i>Padlina, Okna, Epilog</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> – na podstawie czytanych utworów poetyckich i tekstów eseistycznych określa młodopolską koncepcję artysty i sztuki – wyjaśnia, na czym polegał konflikt artysty z filistrem – określa rolę, jaką przypisywano sztuce i wyjaśnia przyczyny młodopolskiego kultu sztuki i artysty – wyjaśnia, dlaczego prawdziwa sztuka musiała być – zdaniem twórców młodopolskich – elitarna – charakteryzuje styl życia cyganerii (bohemy) artystycznej, wymienia znanych twórców (np. związanych z Krakowem), kawiarnie, przytacza anegdoty itd. – wskazuje środki literackie charakterystyczne dla poetyki wierszy Baudelaire’a i określa ich funkcję – w czytanych utworach wskazuje elementy prowokacji i naruszania dobrego smaku, formułuje sądy interpretacyjne – opisuje relacje wiążące człowieka z miastem-molochem w literaturze i sztuce okresu modernizmu (obcość, przerażenie, samotność, uwięzienie), odnosząc się do konkretnych utworów – czyta ze zrozumieniem teksty eseistyczne, manifesty i wystąpienia programowe utrzymane w różnych konwencjach 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje przejawy młodopolskiego estetyzmu i postawy artystowskiej – wyjaśnia ich źródła – opisuje antynomię jednostki i tłumy – w filozofii epoki szuka inspiracji takiego pojmowania sztuki i artysty – przygotowuje krótkie wystąpienia na temat życia i twórczości słynnych postaci epoki – wyjaśnia termin „poeta przeklęty”, odnosząc go do słynnych skandalistów epoki – wyjaśnia pojęcie „turpizm”, odnosząc go do wiersza Baudelaire’a – wygłasza referat: „Miasto w literaturze i sztuce Młodej Polski”, prezentując samodzielnie znalezione materiały i ilustracje

	– porównuje młodopolską koncepcję artysty z wizją romantyczną (kreacja poety; jego powinności wobec narodu)	
<p>W poszukiwaniu istoty świata i języka poezji – impresjonizm i symbolizm</p> <p>Kazimierz Przerwa-Tetmajer, <i>Słońce, Melodia mgieł nocnych (Nad Czarnym Stawem Gąsienicowym)</i></p> <p>Wincenty Korab-Brzozowski, <i>Powinowactwo cieni i kwiatów o zmierzchu</i></p> <p>Jan Kasprówic, <i>Krzak dzikiej róży w Ciemnych Smreczynach (I)</i></p> <p>M. Podraza-Kwiatkowska, <i>Symbolizm (fragm.)</i></p>	<p>– w czytanych wierszach rozpoznaje charakterystyczne dla Młodej Polski style i poetyki: impresjonizm, symbolizm</p> <p>– na podstawie konkretnych utworów określa charakterystyczne cechy stylu impresjonistycznego</p> <p>– na podstawie konkretnych utworów określa charakterystyczne cechy stylu ekspresjonistycznego</p> <p>– wyjaśnia młodopolską koncepcję symbolu (na konkretnych przykładach); dostrzega różnicę między symbolem a alegorią, umie je wyjaśnić</p> <p>– interpretuje symbole zawarte w czytanych utworach oraz w malarstwie</p> <p>– wskazuje przykłady omawianych stylów w malarstwie i muzyce; podaje nazwiska najsłynniejszych twórców</p> <p>– charakteryzuje gatunki liryki młodopolskiej: sonet, liryk</p> <p>– pisze pracę na temat wybranego wiersza, kierując się wskazówką interpretacyjną podaną w temacie</p> <p>– wyjaśnia, czym była młodopolska synteza sztuk</p> <p>– wskazuje dzieła młodopolskie związane z Tatrami i folklorem podhalańskim</p> <p>– określa, jakie wartości obecne w baśniach, legendach i podaniach góralskich fascynowały artystów młodopolskich</p>	<p>– wskazuje środki artystyczne charakterystyczne dla omawianych stylów; odnosi je do literatury i malarstwa</p> <p>– wyjaśnia, czym były i jakie miejsce zajmowały w panoramie epoki: impresjonizm, symbolizm i secesja</p> <p>– odnosi ww. zjawiska do różnych dziedzin sztuki (także sztuki użytkowej, mody itp.) oraz różnych obszarów literatury</p> <p>– przygotowuje wystąpienie na temat roli Zakopanego i inspiracji góralszczyzną (Witkiewicz, styl zakopiański, folklor podhalański, Sabała, taternictwo, stylizacje góralskie itd.)</p> <p>– wskazuje źródła fascynacji przyrodą gór i folklorem góralskim w sztuce przełomu wieków</p> <p>– w postawach i filozofii epoki znajduje źródła mitu górala (góralczyzny) w twórczości młodopolskiej</p> <p>– analizuje środki językowe służące stylizacji gwarowej utworów Przerwy-Tetmajera</p> <p>– wskazuje filozoficzne źródła postaw odnalezionych w czytanych utworach (np. katastrofizm i prometejskiego wadzenia się z Bogiem w <i>Hymnach</i> Kasprówicza, stoickiego dystansu i klasycyzmu, a także postawy franciszkańskiej w wierszach Staffa)</p> <p>– pisze analizę i interpretację wybranego utworu</p>
<p>W poszukiwaniu istoty świata i języka poezji. Ekspresjonizm, klasycyzm, franciszkanizm. Leśmian</p> <p>Jan Kasprówic, <i>Dies irae (fragmenty)</i></p> <p>Leopold Staff, <i>Przedśpiew</i></p> <p>Bolesław Leśmian, <i>Zielona godzina, Pila</i></p> <p>wybrane dzieła malarskie</p>	<p>– w czytanych wierszach rozpoznaje charakterystyczne dla Młodej Polski style i postawy ideowe: ekspresjonizm, klasycyzm, franciszkanizm</p> <p>– charakteryzuje rolę konwencji hymnicznej w <i>Dies irae</i></p> <p>– pisze pracę na temat wybranego wiersza, kierując się wskazówką interpretacyjną podaną w temacie</p> <p>– określa, na czym polega „pogodzenie się ze światem” w późnej poezji Kasprówicza, wskazuje jej formalne wykładniki</p> <p>– określa, na czym polega niepowtarzalność świata poetyckiego Leśmiana</p> <p>– charakteryzuje system filozoficzny i pojmowanie natury przez Leśmiana</p> <p>– charakteryzuje język poetycki Leśmiana i charakter kreowanej w jego utworach rzeczywistości (poezja jako dziedzina intuicji)</p> <p>– wyjaśnia, na czym polega specyfika neologizmów Leśmiana</p> <p>– poprawnie posługuje się terminami: „kreacja”, „kreacjonizm”, „kreacjonistyczny”</p>	<p>– wskazuje środki artystyczne charakterystyczne dla omawianych stylów; odnosi je do literatury i malarstwa</p> <p>– wyjaśnia, czym były i jakie miejsce zajmowały w panoramie epoki: ekspresjonizm, klasycyzm, franciszkanizm</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegał intuicjonizm Bergsona i jakie pojmowanie człowieka oraz natury determinował</p> <p>– odnosi Leśmianowski sposób widzenia świata do filozofii Bergsona</p>

	– w literaturze i malarstwie wskazuje elementy groteski i określa ich funkcję (np. oswojenie grozy śmierci)	
5.1 Nowa proza. Stefan Żeromski – doświadczenia współczesności Stefan Żeromski, <i>Ludzie bezdomni</i>	– streszcza, parafrazuje, opowiada różne wątki utworu – przedstawia kompozycje powieści i określa jej funkcję – charakteryzuje postać głównego bohatera – określa motywy jego decyzji – zabiera głos w klasowej dyskusji na temat powinności człowieka wobec społeczeństwa – określa różne pojęcia bezdomności, wskazując ich znaczenia symboliczne – swoje przemyślenia na temat problematyki utworu Żeromskiego ujmuje w formę przejrzyste skomponowanego wypracowania – na podstawie czytanego utworu określa charakterystyczne cechy powieści młodopolskiej – określa perspektywę, z jakiej prowadzona jest narracja w czytany utworze – wskazuje charakterystyczne cechy stylu prozy Żeromskiego	– w pogłębiony sposób analizuje płaszczyznę aksjologiczną powieści – pisze prace na temat idei i problemów obecnych w prozie Żeromskiego (w formie przemyślanej, funkcjonalnej wobec tematu) – we fragmentach utworów wskazuje stylistyczne wyznaczniki różnych poetyk i stylów obecnych w prozie – nazywa stylistyczne sposoby oddawania stanów i przeżyć wewnętrznych bohaterów – na podstawie czytanego utworu określa charakterystyczne cechy naturalizmu młodopolskiego – analizuje budowę składniową prozy Żeromskiego i określa funkcję i efekt artystyczny zastosowanych środków
5.2 Nowa proza. Joseph Conrad Joseph Conrad, <i>Jądro ciemności</i>	– opisuje świat przedstawiony w powieści – wskazuje główne cechy poetyki utworu (impresjonizm i symbolizm, różne style, jakimi posługuje się narrator, kompozycja, psychologizm, powieści) – określa perspektywę narracji i jej związek z kreowaniem sylwetki bohatera – analizuje motywy decyzji bohatera, ustosunkowuje się do nich – w kreacjach bohaterów wskazuje elementy tradycji romantycznej – zabiera głos w klasowej dyskusji na temat honoru, lojalności, etyki wierności sobie itp., odwołując się do powieści Conrada – omawia powieść sytuując ją w kontekście biograficznym i historycznym	– tworzy pogłębiony portret psychologiczny bohatera, odwołując się do treści utworu i opinii różnych postaci powieściowych – określa symboliczne i metaforyczne sensy w utworach Conrada nadawane żywiołowi morza – określa Conradowską wizję świata i losu (przeciwieństwo człowieka i natury, konflikt wartości, dramat wyborów)

<p>6. W przestrzeni mitu. Reymont</p> <p>Władysław Stanisław Reymont, <i>Chłopi</i></p> <p>wybrane dzieła malarskie</p>	<ul style="list-style-type: none"> – streszcza i opowiada różne wątki powieści – wskazuje jej różne plany – charakteryzuje bohaterów indywidualnych i zbiorowych – opisuje przestrzeń, w jakiej rozgrywają się wydarzenia – uzasadnia, że wieś stanowi zamkniętą enklawę – wskazuje w powieści różne porządki czasowe (czas fabularny, historyczny, cykl natury, czas liturgiczno-obrzędowy, czas życia człowieka) – określa, które z tych czasów mają istotne znaczenia dla życia społeczności lipieckiej – charakteryzuje normy, wartości i zasady, na których oparte jest życie gromady wiejskiej; wskazuje ich chrześcijańskie i pozachrześcijańskie korzenie – odwołując się do fabuły, wskazuje skutki przestrzegania i nieprzestrzegania norm moralnych obowiązujących w gromadzie – przedstawia różnorodne związki człowieka z naturą ukazane w powieści – wskazuje różne oblicza narratora (młodopolski poeta, wiejski gawędziarz i obserwator-realista) i interpretuje znaczenie tej różnorodności w powieści – dostrzega różne style i poetyki zastosowane w powieści, wskazując charakterystyczne dla nich środki artystyczne – wyjaśnia terminy: dialektyzm, stylizacja gwarowa – analizuje stylizację gwarową, wskazując różne rodzaje dialektyzmów <ul style="list-style-type: none"> – na przykładzie wybranych dzieł sztuki porównuje sposób ukazania tematów wiejskich w literaturze i malarstwie – na podstawie poznanych utworów i ich fragmentów określa charakterystyczne cechy powieści młodopolskiej (np. sposoby prowadzenia narracji) 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, dlaczego powieść Reymonta określa się mianem „chłopskiej epepei” – podaje argumenty, odwołując się do treści i budowy utworu – charakteryzuje bohaterów, wskazując m.in. biologiczną (naturalistyczną) motywację ich postępowania – dostrzega konflikty wewnętrzne bohaterów wynikające z działania sprzecznych sił i bodźców – określa symbolikę postaci kobiecych (wyrzucenie ze wsi Jagny i wzrost pozycji Hanki) – charakteryzuje gromadę chłopską jako bohatera zbiorowego powieści – rekonstruuje powszechnie przyjęty system wartości i prawa, jakimi się rządzi zbiorowość – analizuje język i styl każdego z narratorów, wskazując środki charakterystyczne dla różnych stylów: impresjonistycznego, realistycznego, naturalistycznego – analizuje stylizację gwarową, wskazując różne rodzaje dialektyzmów – wskazuje elementy heroizacji i symbolizmu (np. śmierć Boryny) <ul style="list-style-type: none"> – porównuje sposób ukazania wsi w <i>Chłopach</i> i malarstwie epoki podejmującym tę tematykę
<p>7. Stanisław Wyspiański i teatr modernistyczny</p> <p>Stanisław Wyspiański, <i>Wesele</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> – interpretuje <i>Wesele</i>, wskazując jego dwupłaszczyznowość – na podstawie <i>Plotki...</i> przedstawia historyczne realia <i>Wesela</i>, ukazane postacie, sytuacje, anegdoty itp. – charakteryzuje postacie <i>Wesela</i>, zwracając uwagę na ich portrety psychologiczne i indywidualizację języka – wskazuje elementy symboliczne: osoby dramatu, przedmioty, sceny – interpretuje je, wykorzystując konteksty historyczne, 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje w <i>Weselu</i> cechy dramatu realistycznego i symbolicznego (uwzględniając różne płaszczyzny dzieła) – interpretuje <i>Wesele</i> jako rozrachunek z polskimi mitami chłopskimi, takimi jak: wieś „bajecznie kolorowa”, „raclawicka kosa”, „chłop-król Piast”, „pawie pióra”, „krwawe zapusty” rabacji galicyjskiej itp. – na podstawie <i>Wesela</i> tworzy zbiorowy portret chłopów i inteligencji – analizuje sposób zastosowania

	<p>literackie i artystyczne</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, czym była młodopolska chłopomania i w jaki sposób odzwierciedliła się w dramacie - na podstawie dramatu ukazuje złożone relacje między chłopami a inteligencją, demaskując mit solidaryzmu narodowego - interpretuje chocholi taniec, wskazując różne możliwe odczytania tej sceny - tworzy spójną interpretację <i>Wesela</i> jako dramatu o polskich sprawach - zwraca uwagę na inspiracje malarstwem Matejki - wyjaśnia, na czym polegała młodopolska synteza sztuk <p>- wypowiada się na temat twórczości dramatycznej Wyspiańskiego, odnosząc się do terminu „neoromantyzm”</p> <p>- interpretuje autobiograficzne wiersze Wyspiańskiego, podkreślając symboliczny związek artysty z Krakowem i Wawelem – świętym miejscem polskości</p>	<p>dialektyzacji</p> <ul style="list-style-type: none"> - określa mistrzostwo języka <i>Wesela</i> - wskazuje aforyzmy i sformułowania, które się utrwaliły w języku potocznym - zabiera głos w dyskusji na temat „problemów polskich”, dbając o uczciwość i jednoznaczność swej wypowiedzi - wyjaśnia, czym jest etyka wypowiedzi - charakteryzuje koncepcję „teatru ogromnego”, wskazując jego związek z młodopolską syntezą sztuk - omawia działalność Wyspiańskiego jako człowieka teatru, malarza, artysty plastyka, twórcy polichromii i witraży oraz sztuki użytkowej
--	--	--

Nauka o języku

I. JĘZYK JAKO ZJAWISKO SEMIOTYCZNE UCZEŃ:		
<p>Język jako system znaków na tle innych systemów semiotycznych. Język i wypowiedź</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, co to jest znak i jakie są rodzaje znaków - wskazuje i określa typy znaków (np. ikonograficzne, językowe) w poznawanych dziełach i tekstach (np. w utworze literackim, na obrazie, w dziele filmowym) - wyjaśnia, co to znaczy, że język jest systemem znaków 	<ul style="list-style-type: none"> - na podstawie omawianych utworów porównuje sposób ukazania tych samych idei w dziełach różnych sztuk, posługujących się różnymi językami (tworzywami) - odróżnia język jako system od konkretnej wypowiedzi
<p>Podsystemy języka: leksykalny, gramatyczny, fonologiczny. Wyraz i leksem. Forma fleksyjna. Struktura składniowa wypowiedzi. Typy frazeologizmów</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia podsystemy języka: fonetyczny, leksykalny i gramatyczny - odróżnia wyraz od formy wyrazowej - wyjaśnia na przykładach podstawowe pojęcia leksykalne, słowotwórcze, fleksyjne i składniowe (zna podstawy gramatyki języka polskiego) - odróżnia związki frazeologiczne luźne i stałe, podaje właściwe przykłady - wyjaśnia terminy, podając przykłady: synonim, antonim, homonim 	<ul style="list-style-type: none"> - ogólnie określa, czym są podsystemy języka: fonetyczny, leksykalny i gramatyczny oraz jakie są ich jednostki - bada i określa strukturę składniową wypowiedzi (np. w czytanych tekstach) - ocenia stylistyczną i znaczeniową wartość synonimów

II. JĘZYK W SPOŁECZEŃSTWIE

UCZEŃ:

<p>Odmiany terytorialne polszczyzny. Dialekt, gwara, żargon</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, na czym polega społeczne i terytorialne zróżnicowanie polszczyzny - wyjaśnia terminy: dialekt, gwara oraz gwara zawodowa i środowiskowa; podaje stosowne przykłady - wyjaśnia termin „regionalizm”, podając przykłady ze swojego i innych regionów - określa funkcje zastosowania gwary w czytanych utworach literackich (np. <i>Na skalnym Podhalu</i> Przerwy-Tetmajera) 	<ul style="list-style-type: none"> - w czytanych utworach (np. balladach romantycznych) wskazuje dialektyzmy i prowincjonalizmy; określa ich funkcje - prezentuje społeczne i terytorialne zróżnicowanie polszczyzny
<p>Odmiana mówiona i pisana</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia oraz wskazuje podstawowe cechy polszczyzny mówionej i pisanej - przyporządkowuje odmiany języka właściwym sytuacjom komunikacyjnym - w czytanych utworach literackich wskazuje elementy odmiany mówionej języka (np. w mowie niezależnej); określa ich funkcje 	<ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje styl mówiony na podstawie nagrań tekstów wysłuchanych w różnych sytuacjach - wyjaśnia termin „ekspresywizm” - ocenia stylistyczną wartość ekspresywizmów i frazeologizmów typowych dla języka mówionego

III. STYLISTYKA

UCZEŃ:

<p>Style artystyczne epok i wybranych form literackich. Styl patetyczny. Patos językowy</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia termin „styl artystyczny” - wymienia podstawowe cechy stylów pisanych (artystycznego, dziennikarskiego, publicystycznego, naukowego, urzędowego) i mówionych (monologowego, dialogowego) - rozpoznaje, w jakim stylu został napisany wskazany tekst - potrafi zredagować tekst w określonym stylu funkcjonalnym - wskazuje środki językowe charakterystyczne dla stylu artystycznego utworów poznawanych epok - w czytanych utworach rozpoznaje styl patetyczny - wyjaśnia, czym jest patos jako kategoria estetyczna 	<ul style="list-style-type: none"> - analizuje środki językowe (słownictwo, składnię, środki stylistyczne itp.) typowe dla stylów artystycznych epok - wymienia najważniejsze środki stylistyczne typowe dla utworów poznawanych epok (np. symbol i synestezja w poezji młodopolskiej) - na podstawie charakterystycznych środków językowych rozpoznaje cechy stylu artystycznego poznawanych epok (np. Młodej Polski), utworów (np. <i>Sonetów krymskich</i>) - na konkretnych przykładach wyjaśnia, jaki związek zachodził między gatunkiem literackim utworu a jego stylem (np. w eposie, hymnie, tragedii)
<p>Styl indywidualny. Indywidualizm językowy</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, czym jest indywidualizm językowy - podaje przykłady indywidualizmów językowych różnych autorów (na podstawie omawianych utworów) 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia termin „styl indywidualny”, odnosząc go do stylu znanego autora
<p>Style funkcjonalne (potoczny, publicystyczny, naukowy, artystyczny)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - rozpoznaje, w jakim stylu został napisany wskazany tekst - redaguje tekst w określonym stylu funkcjonalnym - wyjaśnia, w jakich okolicznościach posługujemy się stylem potocznym i jakie są jego główne cechy - wskazuje cechy stylu potocznego w wypowiedziach własnych i kolegów - ocenia, kiedy użycie stylu potocznego wykracza poza granice stosowności (podaje przykłady) - w omawianych utworach wskazuje 	<ul style="list-style-type: none"> - analizuje środki językowe w tekstach zredagowanych w określonych stylach funkcjonalnych - wyjaśnia, że włączanie przez romantyków elementów stylu potocznego do utworów było przejawem romantycznego buntu przeciw konwencjom

	elementy różnych stylów funkcjonalnych i określa ich funkcje	
Stylizacja archaiczna i gwarowa. Kolokwializacja	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, czym jest stylizacja językowa i wymienia podstawowe jej rodzaje - wyjaśnia terminy: archaizacja, dialektyzacja, kolokwializacja - rozpoznaje stylizację językową występującą w czytanych tekstach na podstawie środków językowych - w czytanych utworach wskazuje środki językowe służące stylizacji i je klasyfikuje (leksykalne, słowotwórcze, fleksyjne, składniowe, frazeologiczne) 	<ul style="list-style-type: none"> - analizuje funkcję występującą w utworze stylizacji językowej (np. archaizacji w <i>Potopie</i>, stylizacji gwarowej w <i>Chłopach i Weselu</i>) - dostrzega zróżnicowane nasycenie tekstu stylizacją językową (np. w języku narratora i w dialogach postaci); *ocenia efekt artystyczny
IV. JĘZYK JAKO NARZĘDZIE KOMUNIKACJI		
UCZEŃ:		
Funkcje wypowiedzi	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia funkcje wypowiedzi (informacyjna, impresyjna, ekspresyjna) - wyjaśnia, na czym polegają - wskazuje je w konkretnych tekstach (znalezionych lub samodzielnie zredagowanych) 	<ul style="list-style-type: none"> - szerzej określa poszczególne funkcje językowe, odnosząc je do właściwych typów tekstów - świadomie tworzy teksty o przewadze określonej funkcji, stosując właściwe środki językowe - przeredagowuje teksty, kładąc nacisk na poszczególne funkcje wypowiedzi
Etyka wypowiedzi	- dba o stosowność i skuteczność własnych wypowiedzi ustnych i pisanych (w różnych sytuacjach)	<ul style="list-style-type: none"> - ocenia stosowność i skuteczność różnych wypowiedzi mówionych (własnych i cudzych) - na przykładach wyjaśnia, czym jest estetyka wypowiedzi
Formy wypowiedzi	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia zasady budowania podstawowych form wypowiedzi mówionych i pisanych (jak w klasie I oraz: opinia, recenzja, referat) - poprawnie redaguje notatkę z lekcji - streszcza czytane utwory - pisze prawidłowo zbudowaną rozprawkę i recenzję – według podanego wzorca kompozycyjnego - zabiera głos w dyskusji klasowej, stosując właściwe środki językowe o zamierzonej funkcji stylistycznej - redaguje i wygłasza krótki referat - doskonali umiejętność redagowania wcześniej poznanych form wypowiedzi i pism użytkowych; stosuje środki stylistyczne tworzące właściwą funkcję językową 	<ul style="list-style-type: none"> - pisze rozprawkę i recenzję, twórczo wykorzystując wzorzec kompozycyjny - wygłasza samodzielnie przygotowany dłuższy referat, posługując się planem
V. KULTURA JĘZYKA		
UCZEŃ:		
Norma fonetyczna współczesnej polszczyzny	- określa, jaka jest norma fonetyczna współczesnej polszczyzny (np. wymowa spółgłosek miękkich i zmiękczonej, głosek nosowych w różnych pozycjach itp.)	

<p>Typy błędów językowych</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, że błąd językowy jest odstępstwem od normy - rozpoznaje podstawowe typy błędów językowych (błędy wymowy, odmiany, składniowe, leksykalne, znaczeniowe, frazeologiczne, stylistyczne, ortograficzne i interpunkcyjne) - stara się poprawiać błędy językowe znalezione samodzielnie lub wskazane w tekście własnym lub cudzym - wskazuje podstawowe kompendia poprawnościowe, z których korzysta w razie wątpliwości 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje źródła błędów językowych - poprawia błędy językowe wskazane w tekście własnym lub cudzym - w razie wątpliwości odwołuje się do kompendiów poprawnościowych
<p>Norma fleksyjna współczesnej polszczyzny</p>	<ul style="list-style-type: none"> - określa normę fleksyjną współczesnej polszczyzny w zakresie: <ul style="list-style-type: none"> ✓ odmiany nazw własnych ✓ wyboru rodzaju gramatycznego ✓ wyboru właściwej końcówki przypadku 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje zasady normy fleksyjnej współczesnej polszczyzny; w razie wątpliwości sięga do słowników
<p>Ocena innowacji frazeologicznych współczesnej polszczyzny</p>	<ul style="list-style-type: none"> - dostrzega kontrowersyjne zjawiska językowe obecne w czytanych i słyszanych tekstach (zwłaszcza prasowych oraz w RTV): zapożyczenia, internacjonalizmy, neologizmy, kalki frazeologiczne i znaczeniowe; - wyjaśnia terminy: innowacja językowa, innowacja frazeologiczna - ocenia zasadność używania spotkanych w tekstach innowacji frazeologicznych 	<ul style="list-style-type: none"> - podaje przykłady innowacji frazeologicznych we współczesnej polszczyźnie, ocenia je (udane – nieudane) - wyjaśnia, czym jest moda językowa i jakie są jej przejawy w zakresie frazeologii
<p>Stosowność stylistyczna</p>	<ul style="list-style-type: none"> - dba o stosowność i skuteczność własnych wypowiedzi ustnych i pisanych (w różnych sytuacjach) - określa, kiedy posługiwać się odmianami oficjalnymi, a kiedy nieoficjalnymi języka - podaje zasady językowego savoir-vivre'u (sposoby zwracania się do innych, zasady grzeczności itp.) 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, na czym polega zasada stosowności wypowiedzi - ocenia stosowność i skuteczność różnych wypowiedzi mówionych